

VANTAAN HYVINVOINTIOHJELMA 2018-2022

SISÄLLYS

Saatteeksi

- 1 Hyvinvointiohjelma pähkinäkuoressa
- 2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnan tehtävänä
- 3 Hyvinvointityö Vantaalla
 - 3.1 Hyvinvointityön toimintamalli
 - 3.2 Hyvinvointiohjelmatyön uudistus
 - 3.3 Hyvinvointiohjelma osana kunnan päätöksentekoa
 - 3.4 Valtuustokauden strategia ja ohjelmat
 - 3.5 Strategiaa toimeenpanevien ohjelmien työnjako
- 4 Hyvinvointiohjelma kokonaisuutena
 - 4.1 Hyvinvointiohjelman tehtävä, toteutus ja rakenne
 - 4.2 Vantaalaisten hyvinvointi
 - 4.3 Hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet
 - 4.4 Hyvinvointiohjelman toteutus, seuranta ja arviointi

Liite 1 Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018-2022

Liite 2 Vantaan ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2018-2022

Liite 3 Vantaan monikulttuurisuussuunnitelma 2018-2022

SAATTEEKSI

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeä tehtävä. Tuloksellisinta se on silloin, kun kunta onnistuu kannustamaan tai tukemaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia kuntalaisia elämään oman näköistä arkea, johon kuuluu omasta ja läheisten ihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen. Hyvinvointi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita: yhdelle se on lenkkipolku lähellä kotia, toiselle tarvittava tuki asunnon löytämiseen ja kolmannelle paikka, jonne on helppo mennä ja tavata muita ihmisiä.

Hyvinvointityö on ennen kaikkea yhteistä työtä, joka syntyy ja kehittyy yhdyspinnoilla kunnan toimijoiden välillä ja yhdessä kumppaneiden kuten järjestöjen ja yritysten kanssa. Hyvässä yhdyspintatyöskentelyssä on mukana myös asukkaita. Esimerkiksi liikunnallisen elämäntavan lisäämiseen tarvitaan kaikkien työpanosta. Tärkeintä on, että jokainen kuntalaisia kohtaava on valmis yhteistyössä kuntalaisten kanssa etsimään ja löytämään liikkumisen kipinän sekä keinot, joilla liikkuminen lisääntyy. Uusi liikuntaharrastus voi parhaimmillaan edistää unen laatua, tuoda uusia ystäviä tai antaa uutta intoa työnhakuun.

Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä on kehittänyt kaupungin hyvinvointityötä 2000-luvun alusta lähtien. Viime vuodet kehittämisen kärkinä ovat olleet hyvinvointiedon ja hyvinvointiohjelmatyön integroiminen osaksi strategiatyötä. Tavoite on saavutettu, sillä Vantaan valtuustokauden strategiassa painotetaan asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä ja tavoitteiden asettaminen pohjautuu hyvinvointitietoon ja yhteisten työpajojen tuotoksiin. Hyvinvointiohjelma puolestaan toimii strategiaa toimeenpanevana ohjelmana konkreettisoiden strategiset tavoitteet päämääriksi ja konkreettisiksi teoiksi.

Myös hyvinvointiohjelma on valmistunut yhteistyössä kaupungin toimijoiden, järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Suuri kiitos hyvinvointiohjelmatyön uudistuksesta kuuluu työtä ohjanneelle Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmälle sekä hyvinvointiohjelman¹ ja -suunnitelmien valmisteluryhmille.

Tämä hyvinvointiohjelma ei kuitenkaan ole maali, vaan lähtölaukaus hyvinvointityölle. Ohjelma toimii suunnan näyttäjänä yhteisissä hyvinvointitalkoissa, joissa tavoitteena on lisätä vantaalaisten terveellisiä elintapoja, vähentää alueiden ja asukkaiden välisiä hyvinvointieroja sekä varmistaa, että jokaisella vantaalaisella on hyvä olla ja elää Vantaalla.

Vantaalla x.x.2018

Jaakko Niinistö

apulaiskaupunginjohtaja

Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmän puheenjohtaja

¹ Hyvinvointiohjelman valmisteluryhmään ovat kuuluneet: Niinistö Jaakko, työryhmän puheenjohtaja (apulaiskaupunginjohtaja, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala)
Koskensalo-Kleemola Heini (erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)
Lönnqvist Henrik (tutkimuspäällikkö, kaupunginjohtajan toimiala)
Ojala Saara (talous- ja tilastosuunnittelija, sivistystoimen toimiala)
Ristimäki Tia (lasten ja nuorten palvelujen koordinaattori, sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveyshuollon toimialat)
Salovaara Christa (strategia-asiantuntija, kaupunginjohtajan toimiala)
Tasanko Pia (vuorovaikutusasiantuntija, maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala)
Tuominen Meija (suunnittelija, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala)

1 HYVINVOINTIOHJELMA PÄHKINÄNKUORESSA

Vantaalla asukkaiden hyvinvointi on tärkeä asia, minkä seurauksena hyvinvoinnin edistäminen on yksi kaupungin strateginen painopiste. Hyvinvoinnin edistämällä eli hyvinvointityöllä tarkoitetaan ensisijaisesti kaupungin tietoista voimavarojen kohdentamista asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen yhteistyössä asukkaiden, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Vantaan hyvinvointiohjelmatyön uudistuksen myötä kaupunkitasoinen hyvinvointityö on koottu yhteen pakettiin ja liitetty aikaisempaa vahvemmin osaksi strategista johtamista. Kaikkien yhteinen hyvinvointityö alkaa tiedon kokoamisella toimintaympäristöstä ja asukkaiden hyvinvoinnista. Tiedon analyysin ja yhteisten keskustelujen avulla etsitään ja löydetään kehittämiskohteita, joista strategiavalmistelussa muodostetaan kaupungin strategiset painopisteet ja tavoitteet. Strategiaa toimeenpanevat ohjelmat konkretisoivat strategiset tavoitteet päämääriksi ja teoiksi. Niiden toteutuksesta sovitaan vuosittain talous- ja toimintasuunnitelmia tehtäessä ja arvioidaan osana toiminnan arviointia.

Vantaan hyvinvointiohjelma on kaupunkitasoinen, strategiaa toimeenpaneva ohjelma, jonka kesto on 2018–2022. Hyvinvointiohjelma koostuu ohjelmatyön esittelystä ja kolmesta lakisääteisestä suunnitelmasta: lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma sekä monikulttuurisuussuunnitelma.

Hyvinvointiohjelma toimii valtuustokauden strategian painopisteen ”Edistämme asukkaiden hyvinvointia” toimeenpanevana ohjelmana. Se konkretisoi Vantaan valtuustokauden strategian tavoitteet ohjelmatasoisiksi päämääriksi ja toimenpiteiksi. Jokaiseen suunnitelmaan on puolestaan kirjattu konkreettiset teot, joilla varmistetaan ohjelman päämäärien toteutuminen suunnitelman kohderyhmän osalta.

Tällä valtuustokaudella Vantaan hyvinvointityön tavoitteena on lisätä vantaalaisten terveellisiä elintapoja, vähentää alueiden ja asukkaiden hyvinvointieroja ja varmistaa, että kotouttaminen onnistuu aikaisempaa paremmin.

Vaikuttava hyvinvointityö kiinnittää huomiota asukkaan erilaisuuteen, kuten erilaisiin taustoihin ja elämäntilanteisiin. Se on ennen kaikkia myös yhdessä tehtävää työtä. Näin ollen Vantaan hyvinvointityötä tehdään yhdessä asukkaan ja kumppaneiden kanssa huomioiden asukkaiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Hyvinvointiohjelman ja -suunnitelmien toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, tulosalueiden ja tulosyksiköiden tulokorttien laadinnan yhteydessä. Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä varmistaa, että hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointiohjelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista seurataan vuosittain ja siitä raportoidaan Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

2 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNAN TEHTÄVÄNÄ

Kunnalla on lakisääteinen tehtävä edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä (ks. perustuslaki 19 §, kuntalaki 1 §, terveydenhuoltolaki 12 §, sosiaalihuoltolaki 7 §). Hyvinvointityön lähtökohtana on

toimintaympäristö- ja hyvinvointitieto sekä tämän tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa. Terveydenhuoltolaki (12 §) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä raporttoimaan näitä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kerran valtuustokaudessa on valmisteltava laaja hyvinvointikertomus. Tämän tiedon perusteella strategisessa suunnittelussa on asetettava hyvinvointityön tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet.

Lain mukaan kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot ja kunnan toimialojen on tehtävä yhteistyötä keskenään sekä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (terveydenhuoltolaki 12 § ja sosiaalihuoltolaki 7 §). Yllä mainittujen lakien lisäksi monissa kuntatoimijoiden toimintaa ohjaavissa laeissa sekä yhteiseen hyvinvointityöhön linkittyvissä laeissa kuten raittiustyö-, tupakka-, alkoholi-, terveydensuojelu- ja ympäristösuojelulaeissa mainitaan velvoite hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Kunnan pitää myös laatia lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat lasten ja nuorten (lastensuojelulaki 2 §) sekä ikääntyneen väestön (laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 5 §) tukemiseksi sekä kotouttamisohjelma (laki kotoutumisen edistämisestä 32 §). Edellä mainittujen lakien mukaisesti nämä suunnitelmat hyväksyy valtuusto.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen säilyy kunnan lakisääteisenä tehtävänä myös maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen, jolloin sen tehtävissä painottuu hyvinvointitiedon seuranta ja raportointi, tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen hyvinvointityölle, päätösten vaikutusten ennakoarviointi sekä yhteistyö maakunnan ja muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa (sote-järjestämislakiluonnos 7 §).

Maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutuessa palveluissa tapahtuu suuria muutoksia, sillä uudistuksen myötä maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveyspalveluista. Kuntien vastuulle jäävät muun muassa kasvatus-, opetus-, liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut, paikallinen elinkeinopolitiikka sekä maankäyttöön, rakentamiseen ja ympäristöön liittyvät palvelut. Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen vaatii siis myös jatkossa palvelujen yhteensovittamista ja muun muassa rakenteita tukemaan yhteistyön onnistumista.

Laajan määritelmän mukaan kaupungin kaikki toiminta ja sen tarjoamat palvelut edistävät asukkaiden hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi eli hyvinvointityöllä tarkoitetaan kuitenkin ensisijaisesti kaupungin tietoista voimavarojen kohdentamista asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen yhteistyössä asukkaiden, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Hyvinvointityöstä puhuttaessa on tärkeää määritellä myös, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan asukkaiden hyvinvoinnista. Yksilön hyvinvointi on laaja ja monitahoinen kokonaisuus. Se koostuu useasta tasosta ja osa-alueesta sekä niiden yhteisvaikutuksesta. Nämä osa-alueet voidaan jakaa usealla eri tavalla, esimerkiksi fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin tai yhteisötason (muun muassa elinolot ja toimeentulo) ja yksilötason (muun muassa terveys ja sosiaaliset suhteet) hyvinvointiin. Myös yksilön elämäkatsomus ja hänen mahdollisuutensa toimia sen mukaisesti vaikuttavat hyvinvointiin. Viime kädessä hyvinvointi on yksilön oma käsitys tai kokemus omasta elämäntasosta ja -laadusta.

Vantaan hyvinvointityössä yksilön hyvinvointi määritellään laajasti. Se koostuu kuudesta osa-alueesta, jotka ovat terveys, yhteisöllisyys, elinympäristö, jatkuva oppiminen, työ ja toimeentulo sekä koettu hyvinvointi, elämänlaatu ja onnellisuus. Nämä osa-alueet vaikuttavat toisiinsa ja muodostavat yhdessä kokonaisuuden, joka voidaan määritellä yksilön hyvinvoinniksi.

Hyvinvointi koostuu useasta osa-alueesta

Kuva 1. Hyvinvoinnin määritelmä.

3 HYVINVOINTITYÖ VANTAALLA

Vantaalla hyvinvointityön keskiössä ovat Vantaan kaupungin asukkaat ja heidän hyvinvointinsa. Hyvinvointityö ja -ohjelma varmistavat, että asukkaiden hyvinvointi huomioidaan kaupungin toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Hyvinvointityön tavoitteena on kaupunki, jossa asuu hyvinvoivia ja tyytyväisiä asukkaita. Hyvinvointiohjelma linjaa päämäärät, toimenpiteet ja teot, joiden avulla kaupunki ja sen kumppanit yhteistyössä asukkaiden kanssa kannustavat asukkaita aktiivisuuteen ja oman sekä läheisten hyvinvoinnin edistämiseen.

3.1 HYVINVOINTITYÖN TOIMINTAMALLI

Vantaalla on pitkä perinne toimialarajat ylittävästä yhteisestä työstä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vantaan kaupungin strategiatasoista hyvinvointityötä johtaa kaupungin johtoryhmä ja sen operatiivisesta toteutuksesta vastaa 2000-luvun alusta lähtien toiminut, kaupunginjohtajan nimeämä Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä (Hyry). Hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluu hyvinvointiraportoinnin johtaminen, hyvinvointiohjelmatyön ohjaaminen, kaupunkitasoisen, toimialojen yhteisen hyvinvointityön linjaaminen sekä asukkaiden ja kumppaneiden kanssa tehtävän yhteisen hyvinvointityön kehittäminen. Hyvinvointiryhmän johdolla on muun muassa valmistunut raportti kuntalaisten hyvinvoinnista vuosittain vuodesta 2002 lähtien.

Kuva 2. Hyvinvointiryhmän tehtävät kaupungin hyvinvointityössä.

Tuloksellinen hyvinvointityö edellyttää erilaisten elämänalueiden ja taustamuuttujien huomioimista. Tätä työtä tukee muun muassa [kaupunkitasoinen suunnitelma sukupuolen tasa-arvon ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuden edistämisestä](#) (www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/128421_Tayv_kh_14112016_final.pdf) sekä asukkaiden osallisuutta vahvistava [Osallistuva Vantaa -toimintamalli](#) (www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/136964_Osallistuva_Vantaa_taitettu_valtuustoon_22.1.2018.pdf).

Hyvinvointia edistävät myös Vantaan vaikuttamistoimielimet, kuten vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto, monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta ja alueelliset kehittämistoimikunnat.

Ruotsinkielisen väestön hyvinvointia ja osallisuutta edistää kaupunginhallituksen asettama vaikuttamistoimielin svenska kommittén. Sen tehtäviin kuuluu seurata ja arvioida kaupungin toimintaa ja palveluita ruotsinkielisen väestön näkökulmasta.

3.2 HYVINVOINTIOHJELMATYÖN UUDISTUS

Vantaan kaupungin talouden tasapainottamis- ja velkaohjelma nimesi yhdeksi jatkotoimenpiteeksi vuosille 2015–2017 ohjelmatyön kehittämisen ja siihen liittyvän resurssien käytön tehostamisen. Hyvinvointiryhmä sai tehtäväkseen ohjata hyvinvointiohjelmatyön uudistusta, jonka tavoitteena oli päällekkäisen työn poistaminen, kokonaisuuden parempi koordinoiminen sekä hyvinvointityön integroiminen osaksi strategista johtamista.

Vantaan kaupungilla on aiemmilla valtuustokausilla ollut suurehko määrä erillisiä hyvinvointiin liittyviä ohjelmia ja suunnitelmia. Hyvinvointiohjelman ensimmäinen tehtävä oli koota samaan kokonaisuuteen edellisen valtuustokauden kuusi ohjelmaa tai suunnitelmaa:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (HYVIS) 2013–2016

- Aikuisväestön hyvinvointiohjelma (AHVO) 2013–2016
- Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2016–2017
- Monikulttuurisuusohjelma 2014–2017
- Turvallisuussuunnitelma 2013–2016
- Vammaispoliittinen ohjelma (Wampo) 2012–2016

Tämän lisäksi uudistuksessa tuli sopia hyvinvointiohjelman ja muiden strategiaan sisältyvien ohjelmien työnjaosta ja yhdyspinnoilla tehtävästä yhteisestä työstä.

Hyvinvointiohjelman uudistusta ja uutta hyvinvointiohjelmaa valmisteltiin alusta lähtien yhteistyössä valtuustokauden strategian 2018–2021 valmistelun kanssa. Taustamateriaalina käytettiin hyvinvointikertomukseen ja -katsaukseen koottua tietoa sekä ehdotuksia, jotka hyvinvointiryhmä oli kertomuksen perusteella esittänyt kaupunkitasoisen hyvinvointityön painopisteiksi. Nämä ehdotukset olivat terveelliset elintavat, sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen sekä työllisyys. Tämän lisäksi ohjelman työstössä on hyödynnetty valtuustokauden strategian valmisteluprosessin yhteydessä koottua aineistoa kaupungin henkilöstöltä, johdolta, luottamushenkilöiltä ja asukkailta.

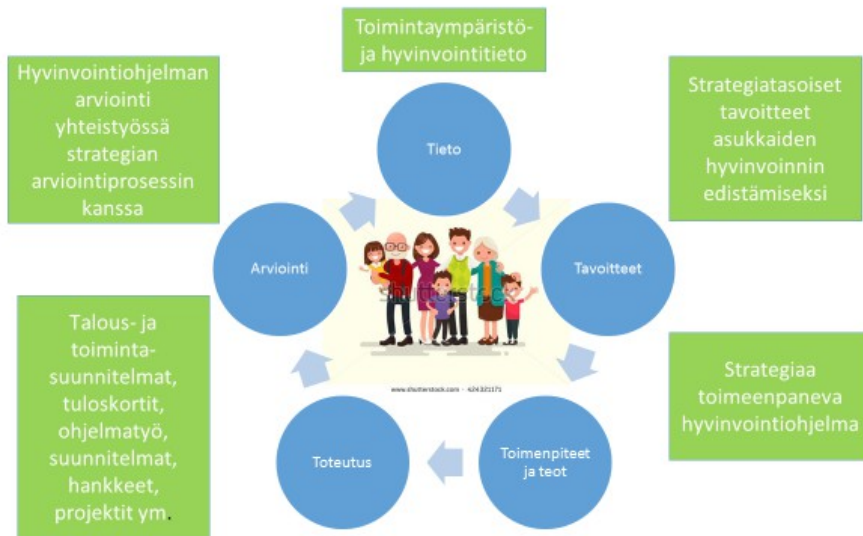
Taustamateriaalina hyödynnettiin myös edellisen valtuustokauden hyvinvointiohjelmia ja -suunnitelmia, vastaavia dokumentteja muista kunnista sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen materiaalia. Osana hyvinvointiohjelman valmistelua järjestettiin kaksi työpajaa ohjelmatasoisten päämäärien muodostamiseksi. Lisäksi ohjelmaan liittyvien suunnitelmien valmistelussa tehtiin yhteistyötä kaupungin henkilöstön, johdon, luottamushenkilöiden, asukkaiden ja kumppaneiden kanssa.

3.3 HYVINVOINTIOHJELMA OSANA KUNNAN PÄÄTÖKSENTEKOA

Hyvinvointiohjelmatyön uudistuksen myötä hyvinvointiraportointi ja hyvinvointiohjelma on liitetty aikaisempaa vahvemmin osaksi kaupungin strategiavalmistelua. Hyvinvointikertomus toimii strategiavalmistelun taustamateriaalina ja hyvinvointikatsaukset vuosittaisen suunnittelun taustamateriaaleina.

Vantaan hyvinvointiohjelma on kaupunkitasoinen, valtuustokauden strategiaa toimeenpaneva ohjelma. Se tukee strategian painopisteen 'Edistämme asukkaiden hyvinvointia' tavoitteiden toteuttamista konkretisoimalla ne hyvinvointiohjelman päämääriksi ja toimenpiteiksi sekä suunnitelmatasoisiksi kunkin kohderyhmän hyvinvointia edistäviksi teoiksi. Hyvinvointiohjelman toteutuksen suunnittelu tehdään yhteistyössä talous- ja toimintasuunnittelun kanssa ja sen arviointi toteutetaan yhtä aikaa strategian arviointiprosessin kanssa.

Hyvinvointiohjelma osana kunnan päätöksentekoa

Kuva 3. Hyvinvointiohjelma osana kunnan päätöksentekoa.

3.4 VALTUUSTOKAUDEN STRATEGIA JA OHJELMAT

Vantaan valtuustokauden strategia vuosille 2018–2021

(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/strategia) hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 11.12.2017. Strategian ytimessä ovat Vantaan visio ja arvot sekä kuuden painopistealueen alle jäsennetyt valtuustokauden strategiset tavoitteet ja niille asetetut mittarit. Valtuustokauden strategiaa toteutetaan vuosittaisten valtuustotasosten sitovien tavoitteiden sekä toimialojen ja tulosalueiden tuloskorttien avulla.

Vantaan kaupungin visio ilmaisee tulevaisuuden tahtotilan:

**Rohkea ja rento Vantaa on edelläkävijä
ja vastuullinen kasvun keskus.**

Kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Strategisia painopisteitä on yhteensä kuusi: Turvaamme talouden tasapainon, tiivistämme kaupunkia lähiluontoa vaalien, lisäämme kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa, edistämme asukkaiden hyvinvointia, olemme edelläkävijöitä palvelujen kehittämisessä sekä johdamme uudistuen ja osallistuen.

Kuva 4. Valtuustokauden strategian painopisteet ja niiden tavoitteet.

Valtuustokauden strategia sisältää ohjelmia, jotka tukevat strategisten tavoitteiden toteuttamista. Näitä ovat hyvinvointiohjelma, maa- ja asuntopoliittiset linjaukset, resurssiviisauden tiekartta, tietohallinto-ohjelma ja strategisten hankintojen tiekartta. Lisäksi strategisten tavoitteiden toteutumista tukevat osallistuva Vantaa -malli sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Ohjelmien toteuttaminen sovitetaan kunkin taloussuunnitelmakauden taloudellisiin mahdollisuuksiin. Ohjelmien sisältämien toimenpiteiden resursoinnista päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä.

3.5 STRATEGIAA TOIMEENPANEVIEN OHJELMIEN TYÖNJAKO

Valtuustokauden strategiaa toimeenpanevien ohjelmien välillä on tehty työnjakoa päällekkäisen työn poistamiseksi. Uudistuksen lähtökohtana on ollut, että kullakin ohjelmalla on oma strateginen vastuualue, jonka toteutusta ne koordinoivat kaupunkitasoisesti. Tämä tarkoittaa, että samat tavoitteet tai niitä tukevat toimenpiteet eivät toistu useassa ohjelmassa.

Hyvinvointiohjelma toimeenpanee painopistealueen 'Edistämme asukkaiden hyvinvointia' tavoitteiden toteutumista ja vastaavasti muut strategiaa toimeenpanevat ohjelmat niille nimettyjen painopisteiden tavoitteiden toteutumista.

Vantaan maa- ja asuntopoliittiset linjaukset ja Resurssiviisauden tiekartta tukevat strategian painopistealueen 'Tiivistämme kaupunkia lähiluontoa vaalien' tavoitteita.

Maa- ja asuntopoliittiset linjaukset sisältävät päämääriä, jotka ovat:

- Vantaan maa- ja asuntopolitiikka on vastuullista, pitkäjänteistä ja taloudellisesti kestävää (monipuolinen asuminen, tasapainoinen asuntojen huoneistotyyppi- ja hallintamuotojakautuma, asunnottomuuden väheneminen ja erityisryhmien asuminen)
- Vantaalle suunnitellaan vetovoimaisia asunto- ja työpaikka-alueita palveluineen (palvelurakenne, esteettömyys, asuinalueiden viihtyisyys, turvallisuus ja terveellisyys)
- Vantaan tontin luovutus on avointa, tasapuolista ja kilpailua edistävää (luovutetaan asuntotontteja asumiseen sekä yritystoiminnalle, edistämme resurssiviisautta ja energiatehokkuutta)

Resurssiviisauden tiekartan avulla tavoitellaan hiilineutraalia ja resurssiviisasta Vantaata vuonna 2030. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja harkitusti hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävällä tavalla – vastuullisesti. Tiekartalla edetään neljällä kaistalla, jotka ovat energiankulutus ja -tuotanto, yhdyskuntarakenne ja liikkuminen, kulutus ja materiaalit sekä vastuullinen vantaalainen. Tavoitetilana vuonna 2030 on muun muassa:

- Hajautetut uusiutuvat energialähteet ovat käytössä ja myös kuntalaiset ovat aktiivisia energian tuottajina ja energiantuotannon toimijoina
- Liikkuminen on hiilineutraalia, sujuvaa ja kohtuuhintaista
- Yhdyskuntarakenne minimoi ympäristöhäiriöitä, viherrakenne luo hyvinvointia ja viheralueet ovat helposti saavutettavissa
- Kaupunki on kiertotalouden edistäjä ja toteuttaja
- Jakamistalous on vakiintunut osa palveluverkkoa
- Vantaalaisten elämäntapa on kestävä ja perustuu hyvään luontosuhteeseen
- Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat osa ympäristövastuullista arkea

Vastaavasti kaupungin elinvoimatavoitteet tukevat strategian painopistealueen 'Lisäämme kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa' tavoitteiden toteutusta. Nämä tavoitteet ovat:

- Kaupungin työllisyystilanne kehittyy parhaiten pääkaupunkiseudulla
- Työikäisen väestön osaaminen vastaa nykyistä paremmin työelämän muuttuvia tarpeita
- Yrityksillä on monipuolisia ja vetovoimaisia työpaikka-alueita
- Vantaa tunnetaan tapahtumien kaupunkina

Strategiaa toimeenpanevien ohjelmien työnjako

Tiivistämme kaupunkia lähiluontoa vaalien Maa- ja asuntopoliittiset linjaukset • Maankäytön suunnittelu • Asuminen • Yritysalueet ja elinympäristöt • Tonttien luovutus Resurssiviisauden tiekartta • Kestävä elämäntapa: liikkuminen, ruoka, viheralueet, yhteisöllisyys	Lisäämme kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa Elinvoimatavoitteet • Koulutus ja osaaminen • Työllisyys • Yritysyhteistyö • Tapahtumatuotanto	Edistämme asukkaiden hyvinvointia Hyvinvointiohjelma • Terveelliset elintavat • Hyvinvointierot • Kotoutuminen
--	---	--

Kuva 5. Strategiaa toimeenpanevien ohjelmien työnjako.

Ohjelmien päämäärät ja toimenpiteet sekoittuvat asukkaiden arjessa, sillä esimerkiksi viihtyisä ja turvallinen elinympäristö lisää yksilön hyvinvointia ja vastaavasti hyvinvoiva kuntalainen haluaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristönsä viihtyisyyden ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Myös tulosten tasolla erilaiset kehittämistoimenpiteet liittyvät toisiinsa: avarakatseiset ihmiset luovat ympärilleen hyvää ilmapiiriä, mikä vaikuttaa myös kaupungin turvallisuuteen. Asukkaiden hyvinvointi lisää myös kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa sekä toisinpäin.

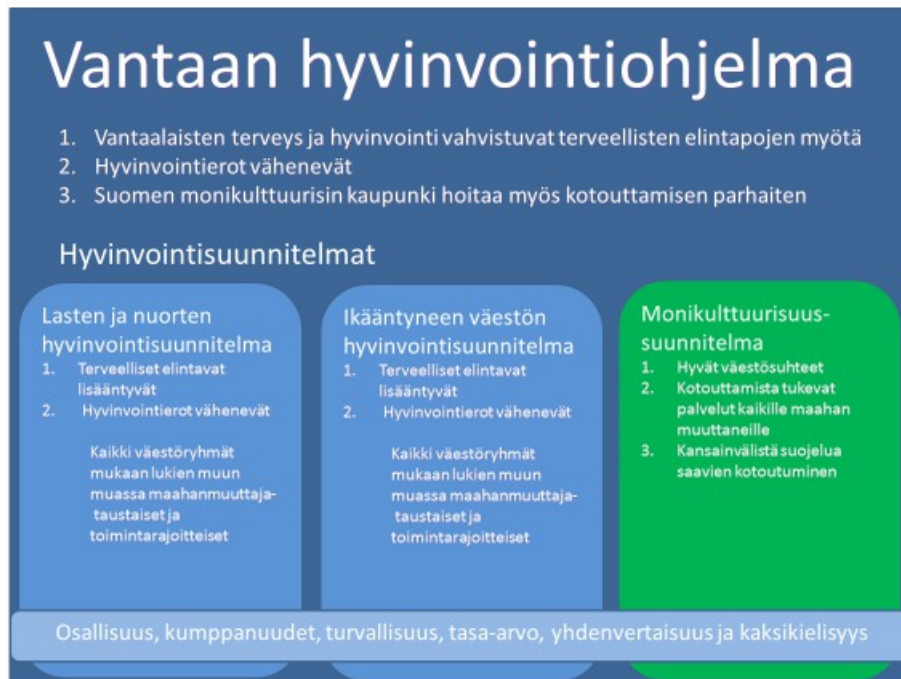
Käytännön työssä ohjelmien tekemä raja ei ole näin selkeä, sillä Vantaan kaupungin henkilöstö tekee töitä kaupungin kaikkien tavoitteiden toteutumiseksi. Hyvinvointiohjelmalla on edellä mainittujen kokonaisuuksien kanssa myös joitakin yhteisiä päämääriä, kuten alueellisen eriarvoisuuden vähentäminen, nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen sekä yhteisöllisyyden ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Näiden päämäärien toteutumiseksi tehdään ohjelmatasolla yhteistyötä. Vastaavasti, vaikka hyvinvointiohjelma ei sisällä toimenpiteitä fyysiseen elinympäristön kehittämiseen tai työllisyyteen tukemiseen, tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö ne olisi oleellinen osa Vantaan kaupungin tekemää hyvinvointityötä.

4 HYVINVOINTIOHJELMA KOKONAISUUTENA

Hyvinvointiohjelma yhdistää samaan kokonaisuuteen edellisen valtuustokauden kuusi ohjelmaa ja suunnitelmaa: lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, aikuisväestön hyvinvointiohjelman, ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman, monikulttuurisuusohjelman, turvallisuussuunnitelman ja vammaispoliittisen ohjelman.

Hyvinvointiohjelmassa on säilytetty omina osuuksinaan kolme lakisääteistä hyvinvointisuunnitelmaa: lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmat sekä monikulttuurisuussuunnitelma.

Käynnistyneellä valtuustokaudella ei tehdä erillistä aikuisväestön hyvinvointisuunnitelmaa tai vammaispoliittista ohjelmaa. Aikuisväestön hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan useassa strategiaa toimeenpaneavassa ohjelmassa sekä hyvinvointiohjelmaa toteuttavissa toimenpidesuunnitelmissa.

Kuva 6. Hyvinvointiohjelma.

Hyvinvointiohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan läpileikkaavasti kuntalaisten osallisuus, kumppanuudet, turvallisuus, sukupuolten tasa-arvo ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus sekä kaksikielisyys.

Hyvinvointiohjelman lisäksi Vantaalla tehdään myöhemmin erillisiä suunnitelmia, kuten turvallisuuden toimenpidesuunnitelma sekä toimenpidesuunnitelmat lähisuhde- ja perheväkivallan sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja niihin puuttumiseen. Lisäksi tehdään romaniväestöä koskeva toimenpidesuunnitelma. Kuluvalle valtuustokaudella päivitetään myös kaksikielisyysohjelma. Nämä kootaan ja toteutetaan linjassa valtuustokauden strategian ja hyvinvointiohjelman kirjausten kanssa.

Turvallisuus on tärkeä osa hyvinvointia. Turvallisuuden edistäminen kulkee mukana hyvinvointiohjelman päämäärien toteutuksessa niin terveellisten elintapojen edistämisessä, hyvinvointierojen vähentämiseen tähtäävässä työssä kuin kotouttamisen onnistumisen varmistamisessakin. Tämän lisäksi turvallisuuden edistämisestä laaditaan Vantaalla oma toimenpidesuunnitelma, johon kirjataan vuositason keskeiset teot jo valittuihin turvallisuustyön painopistealueisiin:

- osallisuuden ja aluelähtöisen turvallisuustyön lisääminen
- lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen
- monimuotoisesti turvallinen Vantaa
- liikkumisen turvallisuus

4.1 HYVINVOINTIOHJELMAN TEHTÄVÄ, TOTEUTUS JA RAKENNE

Hyvinvointiohjelman keskiössä on toimijoiden yhdessä tekemä työ asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä hyvinvointierojen vähentämiseksi. Ohjelman tarkoitus on tukea ylisektorista yhteistä työtä ja koota tekoja, joilla kannustetaan asukkaita aktiivisuuteen, omatoimisuuteen sekä omasta ja lähiyhteisön hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Tuloksellinen ohjelmatyön toteutus edellyttää johtamista, verkostotyötä sekä tiivistä vuoropuhelua kaupungin toimijoiden, johdon sekä kuntalaisten ja kumppaneiden kanssa. Vantaan hyvinvointiohjelmaa johtaa hyvinvointiryhmän puheenjohtaja ja sen toteutusta koordinoi hyvinvointiryhmän valmistelija. Hyvinvointiohjelman ohjausryhmänä toimii Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä. Hyvinvointiohjelman toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat taloussuunnittelun suuntaviivojen mukaisesti. Vantaan hyvinvointiohjelmaa toteutetaan yhdessä kuntaorganisaation sisällä sekä yhteistyössä kuntalaisten, järjestöjen, seurakuntien, uskonnollisten yhteisöjen ja yritysten kanssa. Ohjelman toteutusta tukevat toimialojen johto- ja työryhmät sekä ylisektoriset verkostot, joissa tehdään yhdessä töitä kaupungin toimijoiden ja osassa myös kuntalaisten, kolmannen ja yksityisen sektorin sekä muiden kumppaneiden kanssa.

4.2 VANTAALAISTEN HYVINVOINTI

Vantaa on Suomen neljänneksi suurin kaupunki ja osa metropolialuetta. Vantaan kaupungin väestömäärä jatkaa nopeaa kasvuaan, mikä tuo haasteita myös hyvinvointityölle. Suuri osa väestöstä voi hyvin, mutta hyvinvointierot hyvin ja huonosti voivien välillä ovat suuria ja ne ovat lisääntyneet viime vuosina. Myös asuinalueiden välillä on kasvavia hyvinvointieroja. Esimerkiksi toimeentulo- ja asumistukea saavien osuudet ovat kasvaneet viime vuosina. Elintapojen suhteen Vantaa erottuu muista suurista kaupungeista niin, että esimerkiksi liikuntaa harrastamattomien ja tupakoivien aikuisten osuudet ovat muita suuria kaupunkeja suurempia.

Vantaan erityinen piirre on vieraskielisten suuri osuus väestöstä. Vantaa on tällä hetkellä Suomen monikulttuurisin kunta. Ruotsinkielisen vähemmistön lisäksi suurimmat kieliryhmät ovat viroa ja venäjää puhuvat. Kaikkiaan Vantaalla puhutaan 120 kieltä. Vantaan väestöstä ruotsinkielisiä on noin 5 600 henkilöä eli 2,6 prosenttia väestöstä. Vantaa on täten kaksikielinen kaupunki, mikä tarkoittaa, että ruotsinkieliselle väestölle tulee varmistaa mahdollisuus saada tietoja ja palveluita omalla äidinkielellään.

Kuva 7. Tietoa Vantaan väestöstä ja vantaalaisten hyvinvoinnista.

Laajemmin tietoa vantaalaisten hyvinvoinnista löytyy Vantaan kaupungin internet-sivuilla esimerkiksi Vantaan hyvinvointikatsauksesta tai -kertomuksesta:

- [Vantaan hyvinvointikatsaus 2017 linkki lisätään myöhemmin](#)
- [Vantaan hyvinvointikertomus 'YHTEINEN HYVINVOINTI. Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehitys Vantaalla vuosina 2013–16'](#)
([www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi. Hyvinvoinnin ja toimintaympariston kehitys Vantaalla vuosina 2013-16.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi._Hyvinvoinnin_ja_toimintaympariston_kehitys_Vantaalla_vuosi_na_2013-16.pdf))
- [Kouluterveyskyselyn Vantaan kaupungin tulokset](#)
(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/hyvinvointityo/kouluterveyskysely)
- [Tilasto- ja tutkimustietoa Vantaasta](#)
(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset)
- Tietoa vantaalaisten ja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista
 - o [Hyvinvointikompassi](#)
(www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/etusivu)
 - o [Terveystemme.fi](#) (<http://terveytemme.fi/>)
 - o [Sotkanet](#) (www.sotkanet.fi)

4.3 HYVINVOINTIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄT JA TOIMENPITEET

Hyvinvointiohjelma tukee strategian painopisteen 'Edistämme asukkaiden hyvinvointia' toteutusta. Hyvinvointiohjelman keskiössä on kolme strategista tavoitetta:

1. Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä
2. Hyvinvointierot vähenevät
3. Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten

Lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmat painottuvat kahteen ensimmäiseen tavoitteeseen, joilla vahvistetaan asukkaiden mahdollisuuksia valita terveellisiä elintapoja ja vähentää alueiden ja asukkaiden välisiä hyvinvointieroja. Monikulttuurisuussuunnitelma keskittyy kotouttamisen vahvistamiseen.

Hyvinvointiohjelman toteutuksessa on huomioitu yhdenvertaisuus ja saavutettavuus. Suunnitelmien sisältämissä teoissa on huomioitu asukkaiden erilaiset taustat ja elämäntilanteet. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden aktiivisuuden ja omatoimisuuden perusedellytys on heidän mahdollisuutensa vaikuttaa omaan arkeensa ja palvelujärjestelmään. Tämä toteutuu ensisijaisesti tukemalla itsenäistä elämää muun muassa poistamalla osallistumisen fyysisiä, asenteellisia ja kommunikointiin liittyviä esteitä.

Ohjelmatasoiset päämäärät ja toimenpiteet koskevat kaikkia asukkaita. Hyvinvointisuunnitelmiin on kirjattu konkreettiset teot, joilla edistetään ohjelman päämäärien toteutumista kunkin kohderyhmän osalta. Näiden kohderyhmien sisällä jokaisen toimenpiteen toteutuksen yhteydessä on mietitty, miten toteutuksessa huomioidaan yhdenvertaisuuden toteutuminen. Jos päämäärän toteutus edellyttää erityisiä tekoja esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten tai vammaisten henkilöiden osalta eli ns. myönteistä erityiskohtelua, se on mainittu erikseen teoissa.

Asukkaiden ja kumppaneiden kanssa tehty yhteistyö kaikissa muodoissa on erittäin tärkeää. Tähän tähdätään vuorovaikutuksen edistämällä, asukasaktiivisuuden lisäämisellä sekä kuntalaisten ja kumppaneiden kanssa tehtävällä palvelujen yhteissuunnittelulla, -kehittämisellä ja -tuottamisella. Vaikuttamismahdollisuuksista viestitään myös riittävästi eri kohderyhmille, kuten eri kieliryhmille. Nämä päämäärät kulkevat läpileikkaavana kaikissa teoissa.

Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Toimenpidettä toteuttavat suunnitelmat
Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät	Luodaan monipuoliset, tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat
	Vähän liikkuvia kannustetaan liikkumaan aikaisempaa enemmän.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat
Tupakointi ja alkoholin käyttö vähenevät	Lisätään avointa keskustelua tupakoinnista ja alkoholin käytöstä.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat
	Tehostetaan kohdennettua ennaltaehkäisyä ja tukea tupakoinnin ja alkoholin käytön lopettamiseen.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat

Hyvinvointierot vähenevät

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Toimenpidettä toteuttavat suunnitelmat
Alueiden väliset hyvinvointierot vähenevät	Lisätään alueellisesti kohdennettua myönteistä erityiskohtelua.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat
	Kehitetään alueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat ja turvallisuuden toimenpidesuunnitelma
Asukkaiden väliset hyvinvointierot vähenevät	Kehitetään harrastusmahdollisuuksia niin, että yhä useammalla on mahdollisuus harrastaa.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat
	Lisätään mahdollisuuksia ihmisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma t
	Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat ja turvallisuuden toimenpidesuunnitelma
	Tunnistetaan apua tarvitsevat, tarjotaan kokonaisvaltaista tukea ja varmistetaan, että kukaan ei jää syrjään.	Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat

Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Toimenpidettä toteuttavat suunnitelmat
Kotouttaminen onnistuu aikaisempaa paremmin	Työskennellään aktiivisesti hyvien väestösuhteiden edistämiseksi.	Monikulttuurisuus- ja turvallisuuden toimenpidesuunnitelmat
	Laajennetaan kotoutumista tukevien palveluiden saatavuutta kaikille maahan muuttaneille.	Monikulttuurisuussuunnitelma
	Huolehditaan kansainvälistä suojelua saavien ja erityistä tukea tarvitsevien kotoutumisesta.	Monikulttuurisuussuunnitelma

4.4 HYVINVOINTIOHJELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointiohjelman ja -suunnitelmien toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, tulosalueiden ja tulostuotuksien tulostuotuksien laadinnan yhteydessä. Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä varmistaa, että hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointiohjelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti eli väliarviointi tehdään keväällä 2020 ja loppuarviointi keväällä 2022. Seurannassa käytetään yhdessä sovittuja seurantamittareita. Hyvinvointitavoitteiden edistymistä seurataan myös vuosittain ilmestyvien hyvinvointiraporttien tuottamien tietojen avulla. Tämän lisäksi hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista seurataan vuosittain ja siitä raportoidaan Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

VANTAAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2018–2022

1 Tausta

2 Vantaalaisten lasten ja nuorten hyvinvointi

3 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

3.1 Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon
toimintaohjelma

3.2 Oppilas- ja opiskelijahuolto

3.3 Lastensuojelu

4 Lasten ja nuorten oikeus osallistua ja vaikuttaa

5 Kumppanuudet

6 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teot

7 Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi

1 TAUSTA

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (1 §). Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tehtävä on tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja tarjota perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjata lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun palveluihin (2 §).

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa työskentelee useiden alojen ammattilaisia, joiden vastuita ja velvollisuuksia määrittelevät eri lait. Näissä laeissa lapsen ja nuoren ikä määritellään eri tavalla. Esimerkiksi lastensuojelulaki määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi ja nuoren 18–20-vuotiaaksi. Sosiaalihuoltolaissa lapsella viitataan alle 18-vuotiaaseen ja nuorella 18–24-vuotiaaseen. Nuorisolain mukaan nuori on alle 29-vuotias. YK määrittelee nuoriksi kaikki 15–24-vuotiaat. Tämän Vantaan kaupungin suunnitelman kohderyhmä ulottuu syntymättömistä vauvoista 25-vuotiaisiin nuoriin.

Lastensuojelulaki (12 §) velvoittaa kuntia laatimaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Tämä suunnitelma hyväksytään kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Lastensuojelusuunnitelman tulee sisältää tiedot:

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa, lastensuojeluun varattavista voimavaroista, lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava, miten kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksissa opiskeluhuolto toteutuu.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoitus on tukea toimintaa, jossa lapsi tai nuori on keskiössä. Lapsen, nuoren ja perheen tarvitsema apu muodostuu usein eri toimijoiden ja ammattilaisten palveluista. Keskeistä on huomioida myös arkiympäristön ja siinä olevien toimijoiden merkitys hyvinvoinnin tukemisessa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa lapsi tai nuori ja hänen perheensä on toiminnan keskiössä. Suunnitelman teot tähtäävät siihen, että toimintaa suunnitellaan, kehitetään ja toteutetaan yhdessä lasten, nuorten, vanhempien ja huoltajien sekä muiden toimijoiden kanssa.

Vantaan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu poikkihallinnollisessa työryhmässä, johon kuuluivat:

Cantell-Forsbom Anna, työryhmän puheenjohtaja (perhepalvelujen johtaja, sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala)

Günther Katja (työpajatoiminnan päällikkö, sivistystoimen toimiala)

Harakka Tuija (johtava koulupsykologi, sivistystoimen toimiala)

Marila-Penttinen Leena (erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala)

Paavonheimo Ritva (erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala)

Ristimäki Tia (lasten ja nuorten palvelujen koordinaattori, sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveyshuollon toimialat)

Tasanko Pia (vuorovaikutusasantuntija, maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala)

Tuominen Meija (suunnittelija, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala).

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu sen tekemisen aikana toteutetut toimialoille suunnatut työpajat, lapsiraati, nuorisovaltuuston tapaaminen sekä järjestökysely. Suunnitelmassa on hyödynnetty myös Vantaan aikaisempaa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa Hyvistä sekä suunnitelman työstämisen aikana meneillään olevan Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman suuntaviivoja.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (Lape) on yksi hallituksen kärkihankkeista. Muutosohjelman tavoitteena on luoda lapselle ja nuorelle suotuista kasvu- ja oppimisympäristöä sekä tukea perheen hyvinvointia. Vantaa on mukana ohjelmaa toteuttavassa Lapsen paras – yhdessä enemmän -osahankkeessa, jossa pääkaupunkiseudun kunnat, HUS sekä joukko alueen järjestöjä ja korkeakouluja kehittää lasten ja perheiden palveluja. Muutosohjelman sisältöalueita ovat muun muassa perhekeskustoiminnan, opiskeluhoollon ja erityispalveluiden kuten lastensuojelun kehittäminen. Lape-muutosohjelman kaikessa toiminnassa painotetaan moniammatillisuutta, lasten, nuorten ja perheiden näkökulman huomioimista ja heidän ottamistaan mukaan palvelujen uudistamiseen.

2 VANTAALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI

Vantaan väestön ikärakenne on suhteellisen nuori. Monikulttuurisuus näkyy erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa, sillä 0–15-vuotiaista 20,7 % ja 16–29-vuotiaista 19,8 % on vieraskielisiä. Ruotsinkielisen väestön osuus 0–17-vuotiaista on 2,5 %.

Suuri osa vantaalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Alakoululaiset kokevat oman terveytensä paremmaksi kuin heitä vanhemmat lapset ja nuoret. Huolestuttavaa kouluterveystuloksissa on se, että aiempaa useampi nuori kokee terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi ja että noin joka kolmas heistä on ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana.

Vantaalaisten nuorten elintavat ovat muuttuneet aiempaa terveellisemmiksi. Tästä huolimatta lasten ja nuorten liikkuminen vähenee merkittävästi iän myötä ja nuorissa ylipainoisten osuus on noussut. Päihteiden osalta tilanne on aiempaa parempi alkoholin käytön suhteen. Yhä useampi nuori ei käytä ollenkaan alkoholia. Myös nuorten tupakointi ja humalahakuinen juominen ovat vähentyneet. Nuuskan käyttö on sen sijaan lisääntynyt peruskoululaisten ja ammattioppilaitosten opiskelijoiden keskuudessa.

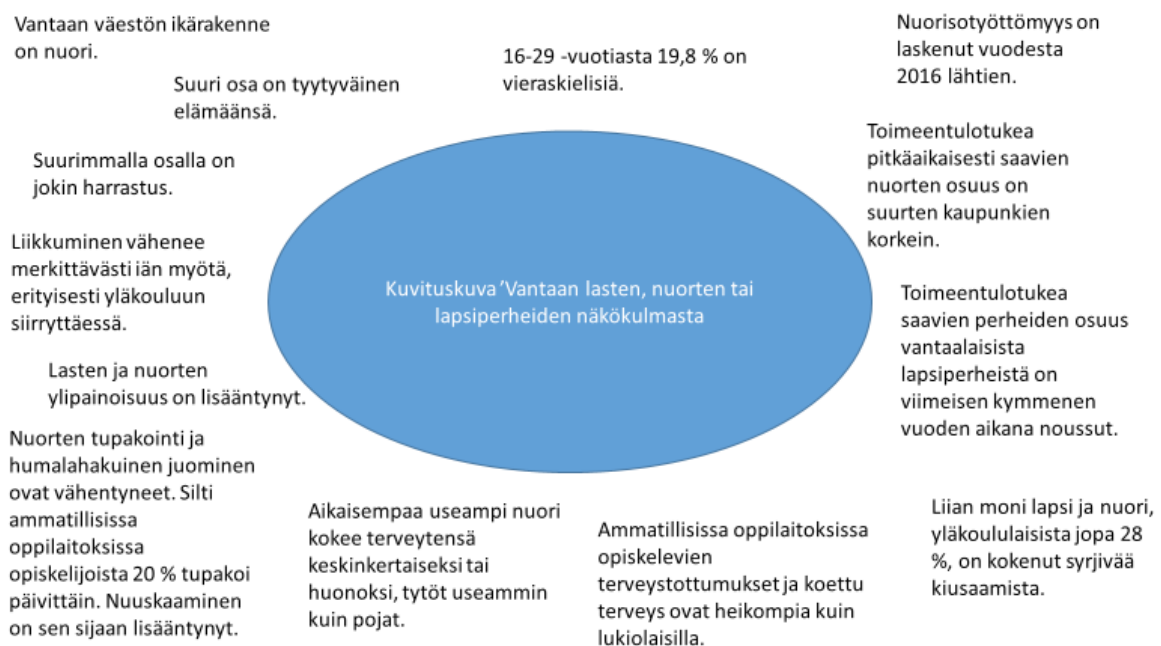
Valtaosa koululaisista ja opiskelijoista pitää koulunkäynnistä. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat pitävät opiskelusta aikaisempaa enemmän, viimeisten kouluterveyskyselytulosten mukaan enemmän kuin lukiolaiset. He kokevat myös lukiolaisia vähemmän koulu-uupumusta. Koulukiusaaminen on pysynyt suunnilleen samalla tasolla kuin aikaisemmin; ammatillisissa

oppilaitoksissa on tapahtunut jonkin verran muutosta parempaan suuntaan. Koulussa tai vapaa-ajalla koettu syrjivä kiusaaminen on yleisintä yläkoulussa, minkä jälkeen se vähenee merkittävästi.

Nuorisotyöttömyys on laskenut. Silti moni nuori kamppailee löytääkseen paikkansa yhteiskunnassa. Esimerkiksi toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien nuorten osuus on kasvanut ja toimeentulotuen pitkäaikainen saaminen on nuorille selvästi yleisempää kuin muissa suurissa kaupungeissa.

Lapsiperheiden köyhyys on riski lasten hyvinvoinnille ja kehitykselle. Vantaalla ilmenee lapsiperheköyhyyteen viittaavia tekijöitä: toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus väestöstä on kasvanut ja viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan noin kolmannes nuorista arvioi, että perheen taloudellinen tilanne on kohtalainen tai huono. Lisäksi toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden yksinhuoltajakotitalouksien suhteellinen määrä toimeentulotukea saaneista kotitalouksista on kasvanut.

Hyvinvointierot ovat suuria eri ryhmien välillä. Esimerkiksi ulkomailla syntyneillä, toimintarajoitteisilla tai kodin ulkopuolelle sijoitetuilla nuorilla on huomattavasti enemmän hyvinvoinnin haasteita kuin muilla nuorilla. Huolestuttavaa on esimerkiksi se, että maahanmuuttajanuorista (15–29 v.) lähes joka viidennen voidaan arvioida olevan syrjäytymisvaarassa. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista löytyy enemmän tietoa monikulttuurisuussuunnitelmasta.

Kuva 1. Tietoa vantaalaista lapsista ja nuorista sekä heidän hyvinvoinnistaan.

Lisätietoa vantaalaisten lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista:

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen [Kouluterveyskyselyn sähköinen tulospalvelu \(www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia\)](http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia)
- [Kouluterveyskyselyn Vantaan kaupungin tulokset \(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/hyvinvointityo/kouluterveyskysely\)](http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/hyvinvointityo/kouluterveyskysely)
- [Vantaan sosiaalisen raportoinnin pilotti](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwww)
 - o [Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön rajapinnat – sosiaalisen raportoinnin pilotti \(www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwww\)](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwww)

[ructure/135436 sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön rajapinnat sosiaalisen raportoinnin pilotti vantaan perh.pdf\)](#)

- [Vantaan perhepalveluissa](#)
[Sosiaalinen raportointi – prosessi ja kokemukset](#)
[\(www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/135437 sosiaalinen raportointi prosessi ja kokemukset.pdf\)](#)
- [Vantaan hyvinvointikatsaus 2017 linkki lisätään myöhemmin](#)
- [Vantaan hyvinvointikertomus 'YHTEINEN HYVINVOINTI. Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehitys Vantaalla vuosina 2013–16'](#)
[\(www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453 Yhteinen hyvinvointi. Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehitys Vantaalla vuosina 2013-16.pdf\)](#)
- [Tilasto- ja tutkimustietoa Vantaasta](#)
[\(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset\)](#)
- Tietoa vantaalaisten ja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista
 - [Hyvinvointikompassi](#)
[\(www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/etusivu \)](#)
 - [Terveystemme.fi](#) (<http://terveytemme.fi/>)
 - [Sotkanet](#) (www.sotkanet.fi)

3 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN PALVELUT

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut muodostuvat usean eri toimijan ja tahon, kuten vapaa-ajan palveluiden varhaiskasvatuksen, opetuksen, sosiaali- ja terveyspalveluiden ja muiden hyvinvointia tukevien palveluiden tuottamina. Palveluja tuottavat myös useat kolmannen sektorin toimijat ja yritykset. Toimijoiden välinen yhteistyö on keskeinen edellytys lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi. Vantaalla toimii useita moniammatillisia työryhmiä ja tiimejä, ja käytössä on myös verkostotyön menetelmiä asiakastyön tueksi.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja voidaan ryhmitellä esimerkiksi kaikille suunnattuihin peruspalveluihin, kohdennetun tuen sekä vaativan ja erityistason palveluihin. Peruspalveluissa kuten äitiys- ja lastenneuvoloissa, varhaiskasvatuksessa sekä vapaa-ajanpalveluissa tuetaan lasten ja nuorten kehitystä ja hyvinvointia sekä vanhemmuutta muun muassa tunnistamalla erilaiset terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat riskitekijät ajoissa. Palvelujen painopisteen tulee olla varhaisessa tukemisessa. Varhaisen tuen tavoitteena on lapsen ja perheen elämänhallinnan ja voimavarojen säilyttäminen ja vahvistuminen.

Varhaiskasvatus on merkittävä peruspalvelu sekä tärkeä osa monen lapsen ja perheen elämää. Vantaalaisista lapsista 77,7 % osallistuu varhaiskasvatukseen (tilanne syyskuussa 2017). Varhaiskasvatuksella vahvistetaan koulutuksellista ja yhteiskunnallista tasa-arvoa ja elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatus luo perustaa, jolle lapsen hyvinvointi, kehitys ja oppimispolku rakentuvat.

Erityisen ja vaativan tason palvelut, kuten lastensuojelu, lasten ja nuorten psykiatriset palvelut sekä vammaispalvelut, on suunnattu vaikeissa elämäntilanteissa oleville lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Palvelut tulee sovittaa yhteen niin, että lapset ja nuoret saavat parhaan mahdollisen avun ja tuen sitä tarvitessaan.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttaa myös turvallinen ja laadukas elinympäristö. Hyvä yhdyskuntasuunnittelu tukee ja edistää sosiaalisten kontaktien syntymistä ja mahdollistaa perheille monipuoliset edellytykset yhdessä elämisessä, kokemiseen ja toimimiseen.

Lasten ja nuorten palvelut suunnitellaan kaikille kuntalaisille sopiviksi. Niiden läpileikkaavia teemoja ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, monikulttuurisuus, kaksikielisyys, osallisuus ja turvallisuus. Tämä tarkoittaa, että vuorovaikutuksessa kuntalaisten kanssa huomioidaan sukupuolen, kielen ja kulttuurin merkitys asiakkaan elämässä sekä palvelujen kehittämisessä ja käyttömahdollisuuksissa.

Ruotsinkieliselle väestölle turvataan lasten ja nuorten perustuslailliset palvelut. Kaupungin kaikki toimijat edistävät lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia, myös niiden perheiden, joissa on esimerkiksi vammaisia perheenjäseniä. Näiden perheiden kanssa työskenneltäessä toiminnan tavoitteena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista eli poistaa haittoja, jotka rajoittavat esimerkiksi vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksia ja osallistumista. Turvallisuus on tärkeä osa hyvinvointia. Turvallisuuden edistämisestä laaditaan Vantaalla oma toimenpidesuunnitelmansa.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut Vantaalla

Kuva 2. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut Vantaalla.

3.1 ENNALTAEHKÄISEVÄN TERVEYDENHUOLLON SEKÄ EHKÄISEVÄN SUUN TERVEYDENHUOLLON TOIMINTAOHJELMA

Ennaltaehkäisevä terveydenhuolto ja suun terveydenhuolto ovat merkittäviä lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä ja tukevia palveluja. Kunnassa laaditaan valtuustokausittain yhteinen toimintaohjelma yllä mainituille toiminnoille yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa (A 338/2011). Toimintaohjelman tarkoituksena on tukea eri hallinnonalojen yhteistyötä lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyössä.

Toimintaohjelmassa kuvataan

- o toiminnan johtaminen, vastuuhenkilöt ja henkilöstövoimavarat
- o toiminnan sisältö ja menettelytavat
- o moniammatilliset toimintamallit ja paikalliset hoitoketjut
- o toiminnan kehittämistarpeet ja suunnitelmat.

Toimintaohjelma on osa kunnassa valtuustokausittain laadittavaa laajempaa toiminta- ja taloussuunnitelmaa ja sen toteutumisesta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa kunnan kansanterveystyöstä vastaaville luottamuselimille. Toimintaohjelma päivitetään Vantaalla valtuustokausittain lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman yhteydessä.

[Linkki toimintaohjelmaan lisätään myöhemmin](#)

3.2 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTO

Esiopetuksen hyvinvointityö

Esiopetuksen hyvinvointityö (oppilashuolto) on lasten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista.

Esiopetuksen hyvinvointityöhön kuuluu:

- ennaltaehkäisevä yhteisöllinen hyvinvointityö, joka sisältää esiopetusyhteisön hyvinvointia tukevaa työtä erilaisin menetelmin
- yksilökohtainen hyvinvointityö, joka sisältää neuvolan terveydenhoitopalvelut, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tarvittaessa lasta varten koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän palvelut

Hyvinvointityön tavoitteena on luoda esiopetukseen terveellinen ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö. Tehtävänä on edistää koko yhteisön hyvinvointia sekä vahvistaa ja tukea yhteisöllistä toimintakulttuuria. Hyvin toimivassa yhteisössä vallitsee luottamuksen ja turvallisuuden ilmapiiri. Esiopetusryhmän ja esiopetukseen osallistuvan lapsen on mahdollista saada oppilashuollollisia palveluita esiopetuksen psykologilta, kuraattorilta tai molemmilta. Päiväkodin oppilashuoltotyötä johtaa päiväkodin johtaja. Keskeistä esiopetuksen hyvinvointityössä on lapsen eheän oppimispolun turvaaminen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kiinteällä yhteistyöllä.

[Esiopetuksen hyvinvointityö](#)

[www.vantaa.fi/varhaiskasvatus ja koulutus/esiopetus/lapsi_esiopetuksessa/hyvinvointi ja terveys](http://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/esiopetus/lapsi_esiopetuksessa/hyvinvointi_ja_terveys)

Koululaisen hyvinvointi ja terveys

Oppilashuolto tukee lasten oppimista ja hyvinvointia sekä edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Kaikki koulussa työskentelevät aikuiset huolehtivat oppilaiden hyvinvoinnista ja oppimisesta yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaan kouluhyvinvointiin vaikuttavat kouluympäristön turvallisuus ja terveys sekä

riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Hyvinvointityö on oppilaan kohtaamista, kannustamista, auttamista ja oppilaan osallisuuden vahvistamista.

Oppilashuoltotyön tavoitteena on toimia ennaltaehkäisevästi ja puuttua varhain oppilaan mahdollisiin koulunkäynnin vaikeuksiin sekä tarvittaessa ohjata oppilas koulun ulkopuolisille auttajille. Oppilashuolto tukee myös koko kouluyhteisön hyvinvointia. Jokaisessa koulussa työskentelee opetushenkilöstön lisäksi koulupsykologi, koulukuraattori ja kouluterveydenhoitaja. Lisäksi koululaisille kuuluu hammashoito sekä koululääkärin palvelut. Myös kouluruokailu on osa oppilaan hyvinvointia. Oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon koko perusopetuksen ajan. Koulun oppilashuoltotyötä johtaa koulun rehtori.

[Koululaisen hyvinvointi ja terveys](#)

(www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/perusopetus/koululaisen_hyvinvointi_ja_terveys)

Tukea opiskeluun ja hyvinvointiin lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa

Vantaan lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa edistetään opiskelijoiden hyvinvointia sekä yhteisön että yksilön tasolla. Opiskeluhuoltopalveluiden asiantuntijat tukevat opiskelijoita erilaisissa pulmissa ja kysymyksissä. Vantaan lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla on käytettävissään muun muassa psykologien, kuraattoreiden ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

[Tukea opiskeluun ja hyvinvointiin lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa](#)

(www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/lukiot_ja_ammattillinen_koulutus/tukea_opiskeluun_ja_hyvinvointiin)

3.3 LASTENSUOJELU

[Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun](#) ([www.vantaa.fi/terveys-](http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu)

[_ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu](http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu)) palvelukokonaisuuteen kuuluvat avohuollon sosiaalityö, sijaishuollon sosiaalityö (myös jälkihuolto), lastensuojelun tukipalvelut, Kuuselan perhekuntoutuskeskus sekä Tammirinteen ja Viertolan vastaanottokodit.

[Vantaalla lastensuojeluilmoitusten vastaanotto](#) ([www.vantaa.fi/terveys-](http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu/lastensuojeluilmoitus)

[_ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu/lastensuojeluilmoitus](http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu/lastensuojeluilmoitus)) on keskitetty virka-aikaisen lastensuojelupäivystyksen tiimiin. Lastensuojeluilmoituksen tai sosiaalihuoltolain mukaisen yhteydenoton tuen tarpeen arvioimiseksi voi tehdä myös Uusien asiakkaiden palvelut -yksikköön. Virka-ajan ulkopuolella lastensuojeluilmoitukset vastaanotetaan keskitetysti [Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksessä](#) (www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/terveyspalvelut/ensiapu_ja_paivystys/sosiaali_ja_kriisipaivystys).

Kun lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, selvitetään [lastensuojelun tarve](#) (www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/lastensuojelu/lastensuojelutarpeen_selvitys).

Lastensuojelutarpeen selvitykset ja sosiaalihuoltolain mukaiset palvelutarpeen arvioinnit tehdään Vantaalla Uusien asiakkaiden palvelut -yksikössä. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaat

ohjataan tarpeenmukaisiin palveluihin. Suunnitelmalliseen sosiaalityöhön ohjautuvat pidempiaikaista tukea tarvitsevat asiakkaat.

Lastensuojelun Itä- ja Länsi-Vantaan toimintayksiköihin on keskitetty lastensuojelun avohuollon suunnitelmallinen sosiaalityö. Lastensuojelun tukiyksikön toimintaan sisältyvät kaikki lastensuojelun asiakasperheiden kotiin vietävät sosiaaliohjauksen palvelut: kiireellinen perhetilanteen selvitys, nuorten intensiivisyö, tehostettu perhetyö sekä nuorten jälkihuollon sosiaaliohjaus.

Vantaalla toimii kaksi omaa lasten sijaishuollon toimintayksikköä: [Tammirinteen ja Viertolan vastaanottokodit](http://www.vantaa.fi/terveys-vastaanottokodit) ([www.vantaa.fi/terveys-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperheiden palvelut/lastensuojelu/lasten vastaanottokodit](http://www.vantaa.fi/terveys-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/lasten-vastaanottokodit)).

Omaa sijaishuollon palvelutuotantoa täydennetään ostopalveluilla joko laitos- tai perhehoitopaikkoina.

Sijaisperheeseen sijoittaminen on aina ensisijaisena vaihtoehtona kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille. Vantaalla pitkäaikaiset sijoitukset perhehoitoon ovat lisääntyneet merkittävästi, ja sijaisperheiden rekrytointiin on osoitettu resursseja. Lähivuosien tavoitteena on lisätä perhehoitoa niin, että 60 % pitkäaikaisista sijoituksista toteutuu perhehoidossa. Kriisitilanteita varten Vantaalla on myös vastaanottoperhetoimintaa.

Vantaan [nuorten jälkihuoltokeskus](http://www.vantaa.fi/terveys-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/tukea-sijoituksen-jalkeen) ([www.vantaa.fi/terveys-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperheiden palvelut/lastensuojelu/tukea sijoituksen jälkeen](http://www.vantaa.fi/terveys-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/tukea-sijoituksen-jalkeen)) tarjoaa monipuolista tukea sijaisperheistä ja laitoksista itsenäistyville 16–20-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen.

[Kuuselan perhekuntoutuskeskus](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/114006_95582_kuuselan_perhekuntoutus_net_paivitetty_1_2014.pdf)

(www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/114006_95582_kuuselan_perhekuntoutus_net_paivitetty_1_2014.pdf) tarjoaa ympärivuorokautista perhekuntoutusta perhetilanteen selvitystyöskentelyä varten vantaalaisille perheille, jotka ovat lastensuojelun asiakkaana.

Lastensuojelun voimavarat ja asiakasmäärät

Lastensuojeluun varattavat resurssit päätetään vuosittain Vantaan kaupungin taloussuunnitelmassa. Käyttösuunnitelmassa lastensuojeluun varattu resurssi vuodelle 2018 on 54,4 miljoonaa euroa. Henkilöstön määrä lastensuojelussa on yhteensä 301. Lastensuojelulle suoraan kohdennettujen resurssien lisäksi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tuetaan monin tavoin kaupungin toiminnassa ja palveluissa.

Lasta ja lapsen perhettä pyritään aina ensisijaisesti tukemaan perus- ja sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa. Lastensuojelun tukitoimet alkavat, kun palvelutarpeen arvioinnissa on todettu lastensuojelun tarve.

Vantaalla lastensuojeluilmoitusten määrät ovat olleet jatkuvassa kasvussa (ks. taulukko 1). Avohuollon tukitoimien kohteena on vuoden 2017 aikana ollut 7,5 % vastaavan ikäisestä (0–17-v.) väestöstä (Väestölaskennan epävirallinen ennakkotieto 1/2018). Uuden sosiaalihuoltolain tultua voimaan 1.4.2015 asiakasmäärät ovat laskeneet. Sosiaalihuoltolain nojalla tuotettavat palvelut ovat

vaikuttaneet siihen, että osa aiemmin lastensuojelun asiakkaina olleista on nyt saanut palvelunsa sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista.

Huostaan otettujen lasten määrä on viime vuosina ollut kasvava ja vuonna 2017 huostaanottopäätös tehtiin jo 108 eri lapselle. Kiireellisten sijoitusten määrä on myös lisääntynyt: vuonna 2016 kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä oli 155, kun vuonna 2017 määrä oli jo 234. Vastaavasti avohuollon sijoitukset ovat vuoden takaisesta vähentyneet. Sijoitettuina olleista lapsista korostuvat nuorten ikäluokat (7–12-vuotiaiden ja 13–15-vuotiaiden ikäluokat).

Vuonna 2017 lastensuojelun kaikissa palveluissa (avo-, sijais- ja jälkihuolto) oli 3666 alle 18-vuotiasta asiakasta, joka on 8 % Vantaan vastaavan ikäisestä väestöstä (Väestölaskennan epävirallinen ennakkotieto 1/2018).

Vuoden aikana	2013	2014	2015	2016	2017
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä	774 3	743 5	809 7	820 7	953 4
Eri lapset, joista tehty lastensuojeluilmoitus	415 0	400 5	439 4	439 2	472 4
Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleet lapset (0–17 v.)	483 2	466 6	408 3	334 5	353 3
Kiireellisesti sijoitetut lapset	247	215	187	155	234
Uudet huostaan otetut lapset	89	71	84	86	108
Avohuollon sijoitukset	159	128	149	231	191
Sijoitettuna olleet lapset	772	779	757	754	815
Joista perhehoitoon sijoitettuna (sijaisperhe tai perhekoti)	308	362	366	374	394

Taulukko 1. Lastensuojelun asiakasmääriä Vantaalla vuosina 2013–2017.

Vantaan lastensuojelun kehittämistoimenpiteet

Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014, voimaan 1.4.2015) myötä sosiaalipalvelujen painopiste on siirtynyt korjaavista erityispalveluista ennaltaehkäisevien yleisten palvelujen suuntaan. Uuden sosiaalihuoltolain perusteella lapsella ja hänen perheellään on vahva oikeus ehkäisevien palvelujen saamiseen ilman lastensuojelun asiakkuutta. Vantaan kaupungin tavoitteena on lastensuojeluasiakkuuksien vähentäminen. Tavoitteena on siirtää palvelujen painopistettä korjaavista palveluista varhaisemman tuen palveluihin.

Vantaan kaupungin lastensuojelua kehitetään aktiivisesti. Sosiaali- ja terveyslautakunta on päättänyt lastensuojelua koskevista kehittämistoimenpiteistä ja tarvittavista lisäresursseista marraskuussa 2017. Toimenpiteitä ovat muun muassa lastensuojelun henkilöstöresurssin lisääminen, henkilöstöetuuksien ja kannustavan palkkauksen kokonaisuuden edistäminen sekä sosiaalityöntekijöiden osaamisen ja työhyvinvoinnin tukeminen. Lastensuojelun sosiaalityötä vahvistetaan ottamalla käyttöön systemisen sosiaalityön malli. Toimintamallissa lastensuojelun sosiaalityötä kehitetään monitoimijaiseksi, ja ammattilaisten osaamista vahvistetaan suhdeperustaisen sosiaalityön suuntaan. Toimenpiteet tehdään yhteistyössä henkilöstön kanssa ja niistä raportoidaan lautakunnalle kuukausittain.

Vantaan lastensuojelu osallistuu myös Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaan kehittämällä erityis- ja vaativan tason toimintaa sekä palvelujen integraatiota. Lape-muutosohjelmassa tavoitellaan valtakunnallisesti yhtenäisiä lastensuojelukäytäntöjä.

4 LASTEN JA NUORTEN OIKEUS OSALLISTUA JA VAIKUTTAA

Lainsäädäntö velvoittaa viranomaisia tarjoamaan lapsille ja nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Lasten ja nuorten osallisuudesta säädetään muun muassa perustuslaissa, kuntalaissa, nuorisolaissa, perusopetuslaissa, lukiolaissa, laissa ammatillisesta koulutuksesta ja lastensuojelulaissa. Myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artikla korostaa lapsen oikeutta osallistua. Se takaa jokaiselle lapselle, joka kykenee muodostamaan näkemyksensä, oikeuden ilmaista ne vapaasti kaikissa häntä koskevissa asioissa ja oikeuden saada oman näkemyksensä huomioon otetuksi. Osallisuudella ja osallisuuden kokemuksella on tärkeä merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot voivat toimia lapsen tai nuoren suojaavina tekijöinä myös silloin, kun hänen elämässään on hyvinvointia uhkaavia tekijöitä.

Mitä osallisuus ja vaikuttaminen ovat?

Osallisuus on sitä, että lapsi ja nuori voi toimia osana jotakin ja ennen kaikkea kokea olevansa osa jotakin. Vaikuttamisella tarkoitetaan mielipiteiden ja ideoiden esille tuomista, asioiden pohtimista ja niistä keskustelemista, päätösten tekemistä, toimimista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä.

Lasten ja nuorten osallisuus ja sen huomioiminen on ennen kaikkea asenne ja tapa tehdä työtä. Se toteutuu parhaiten arjen aidoissa kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteissa. Vantaalla lapset ja nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa monin tavoin.

Esimerkkejä lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista

Lasten ja nuorten oma toiminta

Lapset ja nuoret voivat toimia ja vaikuttaa, tarvittaessa tuettuna, esimerkiksi osallistumalla järjestötoimintaan, järjestämällä toimintaa ja tapahtumia, tekemällä aloitteita ja antamalla palautetta sekä esimerkiksi sosiaalisen median kautta kirjoittamalla, keskustelemalla tai jakamalla esimerkiksi kuvia ja videoita.

Vaikuttaminen palveluihin

Lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan palveluihin osallistumalla esimerkiksi käynnissä oleviin palvelumuotoiluhankkeisiin, keskustelutilaisuuksiin ja työpajoihin sekä vastaamalla asiakaskyselyihin.

Lapset ja nuoret osallistuvat, toimivat ja vaikuttavat palvelujen arjessa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Varhaiskasvatuksessa lapset osallistuvat ja vaikuttavat laatimalla yhdessä sääntöjä, tekemällä pieniä arjen askareita ja tehtäviä sekä suunnittelemalla ja toteuttamalla toimintaa ja

oppimisympäristöjä esimerkiksi leikki- ja toimintataulujen ja -korttien, teemaryhmien ja lasten kokousten avulla. Erilaiset lastenkokoukset, äänestykset ja esimerkiksi ryhmän sääntöjen yhteinen sopiminen edistävät lasten mahdollisuuksia vaikuttaa oman ryhmänsä asioihin ja tekevät lasten vaikutusmahdollisuudet näkyviksi. Lapset osallistuvat oppimisympäristön ja ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään ryhmälle sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa.

- Kouluissa ja oppilaitoksissa oppilaat ja opiskelijat pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan muun muassa oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnassa, tukioppilas- ja vertaissovittelemis- ja tukitoiminnassa, Liikkuvan koulun toiminnassa sekä erilaisissa teemaryhmissä (muun muassa ruokaraadit ja ympäristöryhmät).
- Vapaa-ajalla lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan olemalla mukana muun muassa taidehankkeiden, Sporttia kaikille -toiminnan, kerhojen ja ryhmien, työpajojen sekä esitysten, näyttelyjen ja tapahtumien järjestämisessä.
- Nuoret ovat laajasti mukana oman asuinalueensa suunnittelussa ja toteutuksessa (esimerkiksi uudet ja peruskorjattavat rakennukset sekä viheraluerakentaminen). Lisäksi nuoret arvioivat toimintaa ja vaikuttavat siten muun muassa nuorisotilojen ja nuorten työpajojen sisältöön. Nuoret voivat hakea toimintarahaa omien projektien toteuttamiseen, ja nuorisovaltuusto toimii nuorten äänenä nuoria koskevissa asioissa. Nuorisotiloilla toimii nuorten omia toimintaryhmiä. Nuorisotyössä hyödynnetään osallistavaa budjetointia.
- Sosiaalipalveluissa lapsen ja nuoren mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omien asioiden käsittelyyn ikätason mukaisesti on keskeistä. Osallisuudella on merkitystä muun muassa lapsen ja nuoren identiteetin sekä palvelujen vaikuttavuuden kannalta. Palveluissa tulee toimia lainsäädännön mukaisesti. Esimerkiksi lastensuojelulaki määrittää tarkasti, milloin lasta ja nuorta tulee kuulla ja tavata. Lastensuojelussa kehitetään jatkuvasti lasten ja nuorten osallisuutta: esimerkiksi käytössä oleva toimintakykyarvio vahvistaa lapsen osallisuutta oman asiansa käsittelyyn. Lastensuojelulaitoksissa lapset ja nuoret voivat vaikuttaa asioihin ja tuoda esille omia mielipiteitään muun muassa viikkotaisissa kokouksissa.

Vaikuttaminen elinympäristöön

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta myös lähiympäristön viihtyvyydellä on tärkeä merkitys. Vantaalla tavoitteena on, että lapset ja nuoret saavat vuosittain mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöön esimerkiksi erilaisten projektien kautta. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia synnytetään muun muassa Lapset ja nuoret ympäristönsä rakentajina -yhteistyömallin avulla. Projekteja voi syntyä myös lasten ja nuorten tai heidän kanssaan toimivien aikuisten aloitteesta.

Vaikuttaminen kaupungin päätöksentekoon

Kaupungin päätöksentekoon lapset ja nuoret voivat vaikuttaa muun muassa nuorisovaltuuston kautta. Nuorisovaltuusto on 13–18-vuotiaiden nuorten vaikuttajaryhmä, johon vaalitaan vaaleilla kahdeksi vuodeksi kerrallaan 20 varsinaista jäsentä ja 10 varajäsentä. Kaikilla 13–18-vuotiailla vantaalaisilla on oikeus asettua ehdolle ja äänestää vaaleissa. Nuorisovaltuusto toimii nuorten edunvalvojana ja nostaa esille nuorille tärkeitä asioita.

Vaikuttaja-päivä

Vantaalla vietetään vuosittain myös lasten ja nuorten Vaikuttaja-päivää. Vaikuttaja-päivässä lapset ja nuoret tuovat päättäjien ja työntekijöiden tietoon itselleen merkityksellisiä asioita

kysymyksillä, ehdotuksilla ja aloitteilla. Vaikuttaja-päivä koskee kaikkia vantaalaisia 7–18-vuotiaita lapsia ja nuoria yhdenvertaisesti eli esimerkiksi myös vammaisia lapsia ja nuoria. Myös esikouluikäiset tuovat omat terveisensä päivään.

Lisätietoja:

- www.sivistysvantaa.fi/nuortenvantaa/artikkelit/vaikuta.html
- www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/osallistu_ja_vaikuta/aloitteet_ja_palautteet
- www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen_kehittaminen/palvelujen_kehittaminen
- www.vantaa.fi/lapsetjanuoretymparistonsarakentajina
- <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

5 KUMPPANUUDET

Vantaan kaupungin toimijat ovat solmineet yksin ja yhdessä kumppanuuksia useiden kaupungin ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kumppanuuksien myötä kaupungin toimijoiden asiantuntijuus ja osaaminen monipuolistuvat ja lapsille ja nuorille saadaan parasta mahdollista tukea niin hyvin hetkiin kuin mahdollisiin ongelmiinkin. Ohessa esimerkkejä erilaisista Vantaan kaupungin kumppanuuksista.

Liikuntajärjestöt luovat kaikenikäisille monipuoliset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen sekä harraste- että kilpailumielessä ja sekä yksilö- että joukkueperustalta. Vantaalla toimivia liikuntaseuroja on 220 ja harrastettavia lajeja noin 70. (www.vantaa.fi/vapaa-aika/liikunta/palvelut_seuroille/vantaalaisia_urheiluseuroja)

Taidekasvatusta annetaan musiikissa, sanataiteessa, tanssissa, esittävissä taiteissa (sirkustaide ja teatteritaide) sekä visuaalisissa taiteissa (arkkitehtuuri, kuvataide ja käsityö). 21 oppilaitosta tai yhdistystä järjestää kaupungissa taiteen perusopetusta. Lisäksi Vantaalla on kymmeniä yhdistyksiä (www.vantaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/kulttuuria_vantaalla/kulttuuriyhdistykset), jotka järjestävät taide- ja kulttuuritoimintaa myös lapsille ja nuorille.

Nuoriso- ja varhaisnuorisojärjestöt tarjoavat lapsille ja nuorille monipuolista toimintaa omien periaatteidensa ja arvojensa mukaisesti. Pelkästään Vantaan vapaa-ajan lautakunnan avustusten piirissä on lähes 60 rekisteröityä järjestöä. Esimerkiksi maahanmuuttajajärjestöt järjestävät toimintaa lapsille ja nuorille. Järjestöt tarjoavat aktiivisen toiminnan lisäksi kanavan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja ovat siten merkittävä oheiskasvattaja koulun ja kodin rinnalla.

Maahanmuuttajajärjestöt järjestävät eri kielillä kotoutumista tukevaa toimintaa läksykerhoista liikuntakerhoihin lapsille ja nuorille. Sen lisäksi jotkut niistä tekevät syrjäytymistä ehkäisevää etsivää nuorisotyötä.

Vammaisjärjestöt sekä niiden alueyhdistykset järjestävät erilaista toimintaa perheille, muun muassa vertaistapaamisia, ensitietokursseja sekä yhteisiä tapahtumia. Kussakin vammaisjärjestössä on

runsaasti järjestön omaan vammausryhmään keskittynyttä ajankohtaista tietoa sekä erityisasiantuntijuutta.

VANVARY ry (<https://www.vanvary.fi/>) on Vantaan Vanhempainyhdistysten alueyhdistys, joka toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitosten kanssa. Vanvary järjestää yhteisiä tapaamisia sekä keskustelu- ja koulutustilaisuuksia ja tiedottaa vanhempainyhdistysten ja kattojärjestön toiminnasta. Yhdistys tekee esityksiä ja aloitteita sekä ottaa yhteyttä viranomaisiin tarpeellisten uudistusten aikaansaamiseksi.

Seurakunnilla ja uskonnollisilla yhteisöillä on monenlaista toimintaa. Esimerkiksi evankelisluterilaisten seurakuntien perhekerhot ja -kahvilat on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heitä kotona hoitaville vanhemmille tai hoitajille. Toiminta on kaikille avointa. Avointa toimintaa perheille ovat myös erilaiset perhetapahtumat, kasvattajaillat, luennot, leirit, retket, kirpputorit, perhemessut ja -jumalanpalvelukset.

SPR:n Nuorten turvatalo (<https://www.punainenristi.fi/toimipisteet/nuorten-turvatalo-vantaa>) on monin tavoin nuorten ja heidän perheidensä tukena. Sieltä voi saada keskustelu- ja kriisiapua. Nuorten turvatalo järjestää myös ystävä- ja ryhmätoimintaa.

Vantaan turvakoti (<https://vantaanturvakoti.fi>) auttaa lähisuhdeväkivallan osapuolia ja toimii lähisuhdeväkivallan asiantuntijana erilaisissa verkostoissa. Työn lähtökohtana on lapsen edun turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Väkivalta on haitallista perheen kaikille jäsenille: väkivallan uhrille, käyttäjälle ja todistajalle.

Poliisin ennalta ehkäisevä toiminta on poliisin, sidosryhmien ja kansalaisten yhteistyötä turvallisuuden luomiseksi ja ylläpitämiseksi. Tavoitteena on ennaltaehkäistä rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä. Yhteistyö koulujen kanssa sekä varhainen puuttuminen lasten ja nuorten rikoksiin ovat ennalta ehkäisevän toiminnan tärkeitä teemoja. Itä-Uudenmaan poliisilaitos toteuttaa ennalta estävää toimintaa kaikissa toimialueensa kunnissa, myös Vantaalla (<https://www.poliisi.fi/itauusimaa/lahipoliisit>).

Vantaan järjestörinki on vantaalaisten yhdistysten etujärjestö ja yhteistyöelin, johon kuuluu yli 65 yhdistystä. Vantaan järjestörinki toimii Kansalaistoiminnan keskus Leinikissä. Lisätietoja osoitteista www.leinikki.net ja www.leinikki.net/vantaan-jarjestorinki-ry.

6 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT

Vantaan nuorisovaltuuston ja lapsiraadin ehdotuksia suunnitelman tekojen toteutumiseksi

Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät • Kaikille edullinen harrastus lähellä kotia. • Laaja tarjonta erilaisia lajeja ja liikuntamuotoja. • Lisää maksuttomia vuoroja, joissa voi harrastaa helposti. • Kaupungin kuntosalit auki myös nuorille, esimerkiksi yläkouluikäisille. • Laajemmat aukioloajat, esimerkiksi	Asukkaiden väliset hyvinvointierot vähenevät: Lisätään mahdollisuuksia ihmisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle • Kaupunki voisi lisätä tilojen vapaa-ajan käyttöä, esimerkiksi kouluun voisi oppituntien jälkeen jäädä juttelemaan tai pelaamaan pingistä. • Lisää yhteistyötä koulujen ja nuorisotilojen välille. • Lisää tiloja, joissa on mahdollista vain
--	---

ulkojäillä kopit auki ja valot päällä kello 22 saakka. • Kaikesta toiminnasta enemmän markkinointia ja tiedottamista kouluissa, sosiaalisessa mediassa ja niin edelleen. • Enemmän koulujenvälisiä turnauksia ja useampia turnauslajeja, esimerkiksi pesä- tai lentopalloa. • Koulujen yhteisiä liikunnallisia teemapäiviä ja ohjattuja virkistysretkiä luontoon. • Vantaalla voitaisiin ideoida oma peli, joka saisi nuoret liikkumaan. ”Liikkuminen on kivaa, kun on joku kaveri.” – lapsiraadin jäsen ”Yleensä jos liikkumisen sekoittaa jonkun leikin tai pelin kanssa, niin se on kivaa.” – lapsiraadin jäsen	hengailla. Esimerkiksi kauppakeskuksiin nuorille suunnattuja tiloja, joissa on lupa viettää aikaa. • Lisää tapahtumia ja aluerahaa tapahtumille, kuten Myyrmäen Taiteiden yölle. • Lisätään tietoa tiloista ja toiminnasta, kuten maksuttomista harrastuksista, esimerkiksi kouluissa tehtävillä kuulutuksilla.
Asukkaiden väliset hyvinvointierot vähenevät: Tunnistetaan apua tarvitsevat, tarjotaan kokonaisvaltaista tukea ja varmistetaan, että kukaan ei jää syrjään • Rento ja huumorintajuinen opettaja on helpommin lähestyttävä. Opettajaa on myös helpompi lähestyä, jos hän jää tunnin jälkeen luokkaan juttelemaan oppilaiden kanssa. • Koulussa voisi olla nimetyt opettajat, joiden kanssa voisi jutella omista asioista. Opettaja voisi myös itse aktiivisesti kysyä oppilaiden kuulumisia tai vointia. • Olisi hyvä, jos myös kaverit ja koulun aikuiset ohjaisivat tarvittaessa psykologin luo, eikä ainoa tapa olisi se, että oppilas hakee apua itse.	Asukkaiden väliset hyvinvointierot vähenevät: Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan • Jokaisesta luokasta tulisi kouluttaa kaksi oppilasta vertaissovitteijoina. • Opettajille lisää koulutusta siitä, miten puututaan joukon ulkopuolelle jättämiseen, syrjimiseen, hännäämiseen ja kiusaamiseen. • Luokan ilmapiirikyselyjä pitäisi tehdä useammin kuin kerran vuodessa. Opettajien tulee käsitellä ilmapiirikyselyjen tuloksia oppilaiden kanssa ja puuttua huonoihin tuloksiin. • Opettajien pitäisi olla tarkkaavaisempia ja puuttua hanakammin kiusaamiseen. Nyt opettajat eivät puutu niin sanottuun 'hiljaiseen haukkumiseen' vaan ainoastaan näkyvään väkivaltaan.

Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teko	Osallistuu toteutukseen
Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät	Luodaan monipuoliset, tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle.	Tehdään liikunta helpoksi (kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen, liikunta-apteekki -toiminta lapsiperheille, Sporttikaveri, koulujen kerhotoiminta, liikuntaläksy, mahdollisuus kokeilla uusia liikunnanmuotoja). Lisätään liikunnallista toimintaa lasten ja nuorten arjessa. Vakiinnutetaan Leikkien liikkumaan - ja Liikkuva koulu -toimintamallit sekä laajennetaan toiminta toiselle asteelle mahdollisuuksien mukaan. Huomioidaan erilaiset kohderyhmät ja yksilölliset tavoitteet suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Vakiinnutetaan Sporttia kaikille -toiminta. Tiivistetään lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen kannustavien toimijoiden yhteistyötä ja vahvistetaan koordinaatiota. Tehostetaan viestintää ja liikuntamahdollisuuksien markkinointia monipuolisesti eri kanavia hyödyntäen. Kannustetaan seuroja toteuttamaan matalan kynnyksen liikuntaa.	Varhaiskasvatus Perusopetus Nuoriso- ja aikuiskoulutus Ruotsinkieliset palvelut Liikuntapalvelut Kulttuuripalvelut Nuorisopalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Vähän liikkuvia kannustetaan liikkumaan aikaisempaa enemmän.	Tunnistetaan vähän liikkuvat lapset ja nuoret sekä heidän liikkumistaan rajoittavat tekijät. Huomioidaan myös erityistä tukea tarvitsevat lapset ja	Varhaiskasvatus Perusopetus Nuoriso- ja aikuiskoulutus Ruotsinkieliset palvelut Liikuntapalvelut

		nuoret. Kannustetaan ja innostetaan kohdennetusti vähän liikkuvia lapsia, nuoria ja lapsiperheitä liikkumaan.	Nuorisopalvelut Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto
Tupakointi ja alkoholin käyttö vähenevät	Lisätään avointa keskustelua tupakoinnista ja alkoholin käytöstä.	Kehitetään puheeksi ottoa ja motivoivaa haastattelua kaikessa toiminnassa. Tunnistetaan ja puututaan nikotiinituotteiden ja päihteiden kokeilu- ja riskikäyttöön. Järjestetään tupakoinnin lopettamista tukevia ryhmiä. Kehitetään uusia toimintamalleja lasten ja nuorten nikotiinituotteiden ja päihteiden käytön ehkäisyyn yhteistyössä lasten, nuorten, perheiden ja kumppaneiden kanssa.	Perusopetus Nuoriso- ja aikuiskoulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuorisopalvelut Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto Terveysasemat Päihdepalvelut Perhepalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Tehostetaan kohdennettua ennaltaehkäisyä ja tukea tupakoinnin ja alkoholin käytön lopettamiseen.	Kohdennetaan toimintaa: - raskaana olevat ja heidän puolisonsa sekä neuvolaikäisten lasten vanhemmat - ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat	Nuoriso- ja aikuiskoulutus Nuorisopalvelut Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto Terveysasemat Päihdepalvelut Perhepalvelut

Hyvinvointierot vähenevät

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teko	Osallistuu toteutukseen
Alueiden väliset hyvinvointierot vähenevät	Lisätään alueellisesti kohdennettua myönteistä erityiskohtelua.	Kehitetään alueellista hyvinvointitietopohjaa Kohdennetaan resursseja ja	Varhaiskasvatus Perusopetus Nuorisopalvelut Sosiaali- ja

		toimintaa lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävään työhön saatavilla olevan aluetiedon mukaisesti. Vahvistetaan lapsiperheköyhyyden tunnistamista ja tuen tarjoamista kaikessa toiminnassa.	terveydenhuollon toimiala Perhepalvelut Maahanmuuttajapalvelu Vantaan seurakunnat
	Kehitetään alueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta.	Varmistetaan lasten ja nuorten osallistuminen asuinalueiden suunnitteluun. Tehdään erillinen turvallisuuden toimenpidesuunnitelma, johon kirjataan alueellisen turvallisuustyön teot.	Sivistystoimen toimiala Varhaiskasvatus Nuorisopalvelut Kirjasto Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala
Asukkaiden väliset hyvinvointierot vähenevät	Kehitetään harrastusmahdollisuuksia niin, että yhä useammalla on mahdollisuus harrastaa.	Kartoitetaan harrastamattomuuden syitä. Tarjotaan jokaiselle lapselle ja nuorelle harrastusmahdollisuus, erityisesti niille lapsille ja nuorille, joilla ei ole mieluista harrastusta. Huomioidaan erilaiset kohderyhmät ja yksilölliset tavoitteet harrastustoiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kehitetään yhteistoiminnallisesti maksuttomia ja edullisia, kaikille avoimia harrastuksia (esim. koulujen kerhotoiminta). Kootaan tiedot harrastusmahdollisuuksista helposti saavutettavaan muotoon.	Perusopetus Ruotsinkieliset palvelut Liikuntapalvelut Kulttuuripalvelut Nuorisopalvelut Kirjasto Perhepalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Lisätään mahdollisuuksia ihmisten kohtaamiselle ja	Tuetaan lasten, nuorten ja	Varhaiskasvatus
			Perusopetus

	vuorovaikutukselle.	lapsiperheiden omaehtoista yhteistä toimintaa (esim. naapurisuhteiden vahvistaminen, perhekeskustoiminta, vanhempainyhdistykset ja kyläjuhlat). Luodaan ruotsinkieliselle väestölle mahdollisuuksia kohtaamiselle ja verkostoitumiselle Svenska rum-toimintaa kehittämällä. Hyödynnetään järjestöjen ja seurakuntien osaamista ja tehostetaan yhteistä työtä järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Lisätään vertaisfoorumeita ja -ryhmiä yhteistyössä lasten, nuorten ja lapsiperheiden, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa. Panostetaan ryhmistä tiedottamiseen.	Nuoriso- ja aikuiskoulutus Ruotsinkieliset palvelut Kulttuuripalvelut Kirjasto Perhepalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan.	Vahvistetaan sosiaalisia ja tunnetaitoja. Vahvistetaan kiusaamisen ennalta ehkäisyn ja puuttumisen malleja kaikessa toiminnassa. Lapset ja nuoret osallistuvat ja toimivat asiantuntijoina toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Päivitetään lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimenpidesuunnitelma.	Varhaiskasvatus Perusopetus Ruotsinkieliset palvelut Nuorisopalvelut Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto Perhepalvelut Vantaan seurakunnat
	Tunnistetaan apua tarvitsevat, tarjotaan kokonaisvaltaista tukea ja varmistetaan, että kukaan ei jää syrjään.	Varmistetaan, että nuori saa tarvitsemansa avun tilanteessa, jossa hänellä ei ole opiskelu- tai työpaikkaa.	Varhaiskasvatus Perusopetus Nuoriso- ja aikuiskoulutus Ruotsinkieliset palvelut

		Vahvistetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden varhaista tukea ja kohdennetaan tukea haavoittuvassa asemassa oleviin perheisiin. Vahvistetaan yhteistyörakenteita ja yhteistä työtä kunnan sisällä ja kumppaneiden kanssa. Otetaan mukaan lapsia, nuoria ja heidän vanhempiaan / huoltajiaan palvelujen ja toimintojen kehittämiseen. Kannustetaan erityisesti niitä lapsia ja nuoria, jotka eivät muuten osallistuisi kehittämistyöhön. Lisätään lasten ja nuorten näkökulman huomioimista vaikutusten ennakkoarviointeja tehtäessä.	Liikuntapalvelut Kulttuuripalvelut Nuorisopalvelut Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto Kuntoutus Päihdepalvelut Perhepalvelut Vammaispalvelut Vantaan seurakunnat
	Vahvistetaan vanhempien hyvinvointia ja vanhemmuutta.	Muodostetaan selkeä palvelukokonaisuus vanhemmuuden ja parisuhteen sekä eroperheiden tukemiseen. Varmistetaan lastenhoito maahanmuuttaja-kotivanhempien suomen kielen opetuksen aikana. Kehitetään arjen tukipalveluita (esim. perhekummi-, tukihenkilö-, varamummi- ja naapuriäiti-toiminta).	Varhaiskasvatus Aikuisopisto Kirjasto Ennalta-ehkäisevä terveydenhuolto Perhepalvelut Maahanmuuttajapalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat

7 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointiohjelman ja -suunnitelmien toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, tulosalueiden ja tulosityksiköiden tulokorttien laadinnan yhteydessä. Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä varmistaa, että hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman tekojen toteutumista seurataan vuosittain ja raportoidaan Vantaan hyvinvointiryhmälle ja vaikuttamistoimielimille. Tämän lisäksi Hyvinvointiohjelma-kokonaisuuden seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Seurannassa käytetään yhdessä sovittuja seurantamittareita. Hyvinvointitavoitteiden edistymistä seurataan myös vuosittain ilmestyvien hyvinvointiraporttien tuottamien tietojen avulla.

VANTAAN IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2018–2022

- 1 Taustaksi
- 2 Ikääntyneen väestön hyvinvointi
- 3 Palvelut
- 4 Kumppanuudet
- 5 Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman teot
- 6 Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi

1 TAUSTAKSI

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista säädetyin lain (2012/980) tarkoitus on:

- tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista
- parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen kunnissa
- parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää
- vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveystalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Vantaalla ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmaa on laadittu kaupungin poikkihallinnollisessa työryhmässä ja valmistelussa ovat olleet mukana vanhusneuvoston ja seurakuntien edustajat:

Lahnalampi-Lahtinen Minna työryhmän puheenjohtaja (vs. vanhus- ja vammaistalvelujen johtaja, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Koskensalo-Kleemola Heini työryhmän varapuheenjohtaja (erityisasantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Iharvaara Outi työryhmän sihteeri (erityisasantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Broms Maria (ylihoitaja, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Kallistahti Veli-Matti (liikuntajohtaja, sivistystoimen toimiala)

Marila-Penttinen Leena (erityisasantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Paavonheimo Ritva (erityisasantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)

Rahja Nina (suunnittelija, konserni- ja asukastalveluiden toimiala)

Ristimäki Tia (lasten ja nuorten talvelujen koordinaattori, sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveyshuollon toimialat)

Varpanen Lea (kehittämispäällikkö, maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala)

Huvila Raimo (varapuheenjohtaja, Vanhusneuvosto)

Särkelä Jussi (puheenjohtaja, Vanhusneuvosto)

Salmi Pontus (yhteisen seurakuntatyön johtaja, Vantaan seurakuntayhtymä)

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2018–2022 sisältää

- ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilan arvioinnin
- talvelujen kuvauksen
- teot ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja kehittämiseksi.

2 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTI

Vuonna 2017 Vantaalla asui yli 65-vuotiaita henkilöitä vajaa 34 000 ja yli 75-vuotiaita noin 13 000.

Vantaan väestö ikääntyy kuusikkokunnista (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu)

nopeimmin ja 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa vuoteen 2020 mennessä keskimäärin 600

henkilöllä vuodessa. Suurin osa yli 75-vuotiasta asuu kotona (93 %). Ruotsinkielisen väestön osuus yli 65-vuotiaista on 4,7 %.

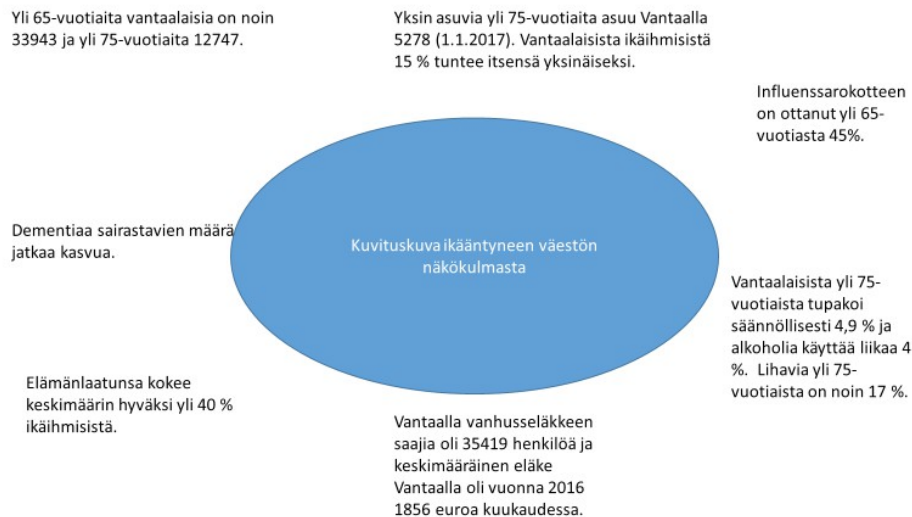
Yksin asuvia yli 75-vuotiaita asuu Vantaalla noin 53 00 henkilöä. Elämänlaatunsa kokee keskimäärin hyväksi yli 40 prosenttia ikäihmisistä. Yksinäiseksi itsensä tuntee vantaalaisista ikäihmisistä noin 15 prosenttia.

Vantaalaiset ikäihmiset elävät melko terveellisesti. Kuitenkin yli 75-vuotiaista tupakoi säännöllisesti 4,9 prosenttia ja alkoholia käyttää liikaa 4 prosenttia. Lihavia yli 75-vuotiaista on noin 17 prosenttia. Melkein puolet yli 65-vuotiaista on ottanut influenssarokotteen.

Dementia on suurin iäkkäiden ihmisten pitkäaikaisen hoidontarpeen aiheuttaja. Dementiaa sairastavia on Vantaalla vuonna 2018 ikäluokassa 75–84 -vuotiaat arviolta 985 henkilöä ja ikäluokassa yli 85-vuotiaat noin 1 017 henkilöä. Vuonna 2022 ikäluokassa 75–84 -vuotiaat dementiaa sairastavia on Vantaalla arvioilta 1 290 henkeä ja ikäluokassa yli 85-vuotiaat 1 281 henkilöä.²

Vantaalla saa 1 575 asukasta vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua. Vantaalla on 2 949 yli 65-vuotiaasta vammaispalvelun asiakasta, joista 157 asiakasta saa henkilökohtaista apua.

Vuonna 2016 Vantaalla vanhuuseläkkeen saajia oli 35 419 henkilöä ja keskimääräinen eläke oli 1 856 euroa kuukaudessa. Espoossa keskimääräinen vanhuuseläke 2 224 euroa ja Helsingissä 2 032 euroa kuukaudessa. Toimeentulotukea saa yli 65-vuotiaista vantaalaisista yli 800 kotitaloutta.

Kuva 1. Tietoa ikääntyneestä väestöstä ja heidän hyvinvoinnistaan.

Lisätietoa ikääntyneiden vantaalaisten hyvinvoinnista löytyy:

- Vantaan hyvinvointikatsaus 2017 [linkki lisätään myöhemmin](#)
- Vantaan hyvinvointikertomus YHTEINEN HYVINVOINTI. Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehitys Vantaalla vuosina 2013–16'
([www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi. Hyvinvoinnin ja toimintaympariston kehitys Vantaalla vuosina 2013–16.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi._Hyvinvoinnin_ja_toimintaympariston_kehitys_Vantaalla_vuosi_2013-16.pdf))
- Tilasto- ja tutkimustietoa Vantaasta
(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset)

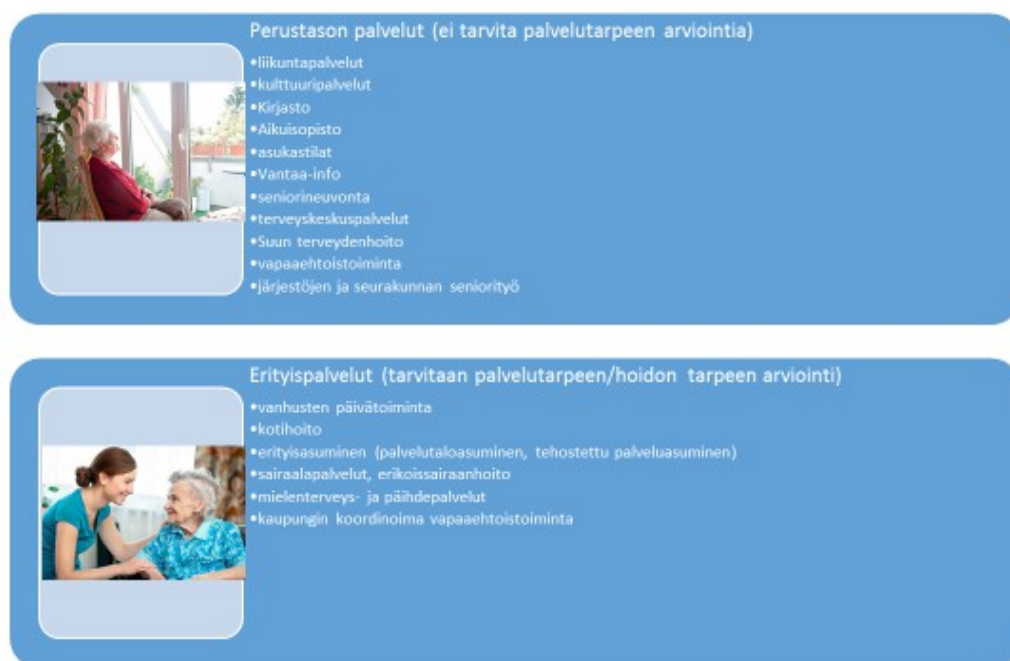
2 Arvio perustuu Vantaan viralliseen väestöennusteeseen ja dementian esiintyvyysettietoihin, jotka ovat Mini-Suomi-tutkimuksesta (30–84-vuotiaat), Vantaan vanhimmat -tutkimuksesta (85 vuotta täyttäneet) ja Kuopio 75+ -tutkimuksesta.

- Tietoa vantaalaisten ja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista
 - o [Hyvinvointikompassi](http://www.hyvinvointikompassi.fi) (www.hyvinvointikompassi.fi/web/hyvinvointikompassi/etusivu)
 - o [Terveystemme.fi](http://terveytemme.fi) (<http://terveytemme.fi/>)
 - o [Sotkanet](http://www.sotkanet.fi) (www.sotkanet.fi)

3 PALVELUT

Ikääntyneen väestön palvelut voidaan jakaa kaikille asukkaille tarkoitettuihin erilaisiin kulttuuri-, liikunta- ja muihin vapaa-ajanpalveluihin sekä sellaisiin palveluihin, joihin pääsy vaatii jonkinlaisen palvelutarpeen tai hoidon arvioinnin. Suuri osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista on tällaisia erityispalveluja. Ikäihmisistä enin osa käyttää kaikille tarkoitettuja perustason palveluja, kuten kirjastoa ja liikuntapalveluja. Erityispalveluja käyttää vain 13 prosenttia yli 65-vuotiaista. Ruotsinkieliselle ikääntyneelle väestölle turvataan perustuslailliset palvelut.

Ikääntyneiden sosiaalipalvelujen riittävyys ja laatu raportoidaan vuosittain sosiaali- ja terveyslautakunnalle.

Kuva 2. Vantaan ikääntyneen väestön palvelujen rakenne.

Terveyspalvelut

Terveyspalvelujen ikääntynyttä väestöä koskevat palvelut sisältävät terveysasemapalvelut, kuntoutuksen ja päihdepalvelut. Iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä edistetään ja ylläpidetään sairauksia ennaltaehkäisemällä, suunnitelmallisella hoidolla ja kuntoutuksella. Tavoitteena on, että iäkäs henkilö voi asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään.

Vantaalla on seitsemän terveysasemaa, joiden saavutettavuus on hyvä. Terveysasemien palveluista ikääntyneille keskeisimmät ovat etenkin lääkärin ja hoitajien vastaanotot, diabetesyksiköt ja hoitotarvikejakelu, päihde- ja mielenterveyshoito, haavahoito, muistitutkimukset ja asiakasvastaavaohitajan palvelut. Yli 75-vuotiaat tai paljon palveluja käyttävät ovat oikeutettuja omaan lääkäriin. Terveysasemilla saa myös kiireellistä hoitoa virka-aikana, mutta virka-ajan ulkopuolella äkillisesti ja vakavasti sairastuneet potilaat hoidetaan Peijaksen sairaalan yhteispäivystyksessä.

Terveyspalvelujen kuntoutusyksikössä järjestetään kotona asuvien ikäihmisten terapia- ja apuvälinepalvelut. Asiakkaalle tehdään yksilöllinen toimintakyvyn arvio ja sen perusteella laaditaan yhdessä asiakkaan ja hänen läheisensä kanssa kuntoutussuunnitelma, joka voi sisältää fysioterapiaa, puheterapiaa ja toimintaterapiaa. Fysioterapialla tuetaan ikääntyneen arjessa selviytymistä omassa ympäristössään lisäämällä ja ylläpitämällä toimintakykyä sekä ohjataan ja neuvotaan asiakkaan läheisiä ja omaisia. Sotaveteraanien kotona asumista tuetaan kotiin vietävillä palveluilla ja kotikuntoutuksella. Ravitsemusterapeutti ohjaa ja neuvoa ikäihmisiä ravitsemukseen liittyvissä asioissa ja tekee kiinteää yhteistyötä hoiva- ja sairaalapalvelujen kanssa. Kuulontutkija tekee ikäihmisten kuulontutkimukset ja antaa kuulonhuoltoon liittyvää neuvontaa ja ohjausta terveydenhuollon ammattilaisille.

Päihdepalvelut-yksikkö järjestää päihdehuollon erityispalveluja – kuten avopäihdekuntoutusta A-klinikoilla ja H-klinikalla sekä laitosvieroitusta omassa päihdevieroitusyksikössä – kuntalaisille tavoitteena päihdehäiriöstä kuntoutuminen. Myös kotiin annetaan päihdevieroitusta ja -kuntoutusta. Kuntayhtymän Ridasjärven päihdehoitolaitoksessa on ikääntyneiden laituskuntoutukseen erillinen niin sanottu Setri-yhteisö, jonne hakeudutaan arvioinnin ja päihdepalvelujen ostopalvelujen kautta. Päihdepalvelut järjestää lisäksi haittoja vähentävää sosiaali- ja terveysneuvontaa huumeiden käyttäjille kahdessa Vinkkari-pisteessä. Ikääntyvien määrä tässä palvelussa lisääntyy koko ajan; vuonna 2015 asiakkaista 5 prosenttia oli 60–64-vuotiaita.

Suun terveydenhuollon tehtävänä on tarjota ikääntyneelle väestölle suun terveydenhuollon palvelut yksilöllisen hoidontarpeen mukaisesti. Noin 25 prosenttia yli 65-vuotiaista on suun terveydenhuollon palvelun piirissä. Ikääntyneitä ohjataan ja neuvotaan suun omahoidon päivittäisessä toteutuksessa huomioiden ikääntyneen väestön suun terveyden erityispiirteet. Tavoitteena on, että ikääntyminen tapahtuu mahdollisimman terveenä myös suun terveyden näkökulmasta ja että jokaisella on tiedossaan oma yksilöllinen tarkastus- ja hoitovälinä. Suun terveydenhuolto tekee terveydenedistämistyötä yksilöllisten vastaanottojen lisäksi myös yhdessä ikääntyneiden eri organisaatioiden ja kolmannen sektorin kanssa muun muassa vierailemalla erilaisissa ikääntyneille suunnatuissa tapahtumissa.

Vantaan kaupungin suun terveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja kehittää edelleen vanhusten erityisasumisen, kotihoiton ja palvelutalojen palveluiden piirissä olevien ikääntyneiden suun terveyttä ja hyvinvointia. Toiminnan tavoitteena on varmistaa suun terveydenhuollon integroituminen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuteen.

Kotona asumisen tuki ja muut vanhus- ja vammaispalvelut

Vanhus- ja vammaispalvelujen tulosalue vastaa vanhusten ja vammaisten palveluista.

Kotona asumisen tuen tulosityksikön vastuulle kuuluvat keskitetty asiakasohjaus, kotihoito, vanhusten päivätoiminta, vammaisten päivätoiminta sekä vammaisten työllistymistä tukevat palvelut. Erityisasumisen tulosityksikkö järjestää ikääntyneiden ja vammaisten perhehoitoa, lyhytaikaishoitoa ja kuntoutusta sekä pitkäaikaista tuettua asumista tehostetussa palveluasumisessa, palvelutaloissa ja laitoshoidossa. Vantaan sairaala vastaa Vantaan perusterveydenhuollon sairaalatoiminnasta. Vantaan sairaala tuottaa geriatriasta akuuttihoitoa Peijaksen sairaalassa, kuntoutus- ja palliatiivista hoitoa Katriinan sairaalassa sekä kotisairaalahoitoa. Vanhus- ja vammaispalvelut koordinoi vanhus- ja vammaisneuvostojen toimintaa, joka toteutetaan poikkihallinnollisena kaikki toimialat käsittävänä verkostotyönä.

Tulosalue tuottaa omana toimintanaan sairaalatoiminnan, valtaosan kotihoidon peruspalveluista, palvelutalotoiminnan, sosiaalityön ja päivätoiminnan sekä osan vanhusten hoiva-asumisesta ja vammaisten asumispalveluista. Ostopalveluna hankitaan vanhusten ja vammaisten asumispalveluja sekä erilaisia tukipalveluja. Palvelujen järjestämisessä hyödynnetään myös palvelusetelimallia.

Perhepalvelut

Perhepalvelujen tulosalue muodostuu psykososiaalisten palvelujen, lastensuojelun, aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen sekä maahanmuuttajapalvelujen tulosityksiköistä.

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea haetaan täydentävän toimeentulotuen yksiköstä aikuisten ja perheiden sosiaalipalveluissa. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea, jos ikääntyneellä on (erityisiä) menoja, jotka eivät kuulu perustoimeentulotukeen (joka haetaan Kelalta). Sosiaalista luottoa voi saada pienituloinen ja vähävarainen vantaalainen, jolla ei ole mahdollisuutta saada muuta kohtuuhintaista luottoa esimerkiksi sosiaalisista syistä. Sitä voidaan myöntää myös henkilölle, jolla ei ole perusteita saada avustusta tai muuta rahoitusta tai mahdollisuutta selviytyä nykyisten lainojen hoitomenoista ilman syvempää velkaantumista.

Talous- ja velkaneuvontaan voi ottaa yhteyttä silloin, kun oma velkatilanne on käynyt hallitsemattomaksi ja laskujaan ja velkojaan ei niiden erääntyessä pysty hoitamaan. Tarvittaessa velallisia ohjataan hakemaan muuta oikeudellista apua.

Psykososiaalisten palvelujen yksikössä toimii Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys, joka antaa akuuttia kriisiapua järkyttävissä elämäntilanteissa ympäri vuorokauden ja toimii päivystävänä sosiaaliviranomaisena virka-ajan ulkopuolella. Apua voi hakea asiakas itse, läheinen, ystävä tai viranomainen. Palvelut ovat maksuttomia.

Maahanmuuttajapalvelut (MAP) vastaa Vantaalle muuttavien kansainvälistä suojelua saavien, ihmiskaupan uhrien ja paluumuuttajien alkuvaiheen sosiaali- ja terveyspalveluista, alkukartoituksista, vastaanottopalveluista ja kotoutumista tukevista palveluista. Maahanmuuttajapalvelut tekee alkukartoituksen kaikille uusille, oleskeluluvan saaneille maahanmuuttajille, jotka ovat siihen oikeutettuja. Kansainvälistä suojelua saavien joukossa on vain yksittäisiä ikäihmisiä eli yli 65-vuotiaita. Maahanmuuttajapalvelut tekee aktiivisesti yhteistyötä eri järjestöjen kanssa ja järjestää kohdennettua ryhmätoimintaa ja muita aktiviteetteja.

Rakentamisen, kaavoituksen ja esteettömän ympäristön palvelut

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan tehtävänä on kaupunkirakenteen ja ympäristön (sisältäen liikenteen, yhdyskuntatekniikan ja asumisen) kokonaisvaltainen kehittäminen, hallinta ja hoito sekä kaupungin strategisten tavoitteiden mukaisen elinkeino-, maa-, asunto- ja ympäristöpolitiikan ja ympäristöterveydenhuollon kehittäminen ja toteuttaminen.

Toimiala valmistelee ja panee täytäntöön kaupunkisuunnittelulautakunnalle ja sen rakennuslupajaostolle, tekniselle lautakunnalle ja sen yksityistiejaostolle sekä ympäristölautakunnalle kuuluvat asiat sekä ohjaa ja avustaa kaupungin muita toimielimiä. Toimialaan kuuluvat kaupunkisuunnittelu, kiinteistöt ja asuminen, kuntatekniikan keskus, rakennusvalvonta, tilakeskus, ympäristökeskus sekä talous- ja hallintopalvelut.

Maankäyttö-rakentaminen-ympäristö-toimialueen merkittävimmät tulokset kuntalaisten näkökulmasta liittyvät yleis- ja asemakaavojen laatimiseen, rakennuslupien myöntämiseen, julkisten palvelutilojen rakennuttamiseen, kunnallistekniikan, katujen ja puistojen suunnitteluun, toteutukseen ja kunnossapitoon sekä ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon valvontaan.

Vantaan yleiskaavan uusiminen (Vantaa 2030) on alkanut vuonna 2017 ja tavoitteena on sen käsittely kuluvan valtuustokauden aikana. Alueiden välisten hyvinvointierojen pienentämistä voidaan hallita yleiskaavan maankäytön suunnittelulla. Yleiskaavassa varmistetaan ikäihmisten hyvän elämän edellyttämien eri palveluiden tilatarpeet pitkällä aikajänteellä. Asemakaavoissa puolestaan ratkaistaan konkreettisesti esimerkiksi hyvinvointikeskusten ja palveluasuntojen sijainti ja rakentamisen määrä taloussuunnitelman edellyttämässä aikataulussa. Sote-ratkaisun löydyttyä uusien julkisten palvelutilojen suunnittelu voidaan käynnistää eri toimialojen yhteistyönä.

Maankäytön toimintaan sisältyy tärkeänä teemana avoin vuorovaikutus kuntalaisten kanssa ja merkittävistä suunnitelmista kuullaan muun muassa vanhusneuvostoa. Kaupunkirakentamisen hankkeista järjestetään vuosittain lukuisia yleisötilaisuuksia, joissa voidaan tuoda esiin ikäihmisten elinympäristön kehittämiseen vaikuttavia kannanottoja. Vammaisneuvoston rakennusryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii esteettömyyslausunnot julkisista rakennuskohteista Lupapiste.fi-palveluun.

Kulttuuripalvelut

Kulttuurinen vanhustyö ja kulttuuriluotsitoiminta ovat kulttuuripalveluiden ikääntyneille suunnattua toimintaa. Kulttuurisen vanhustyön tavoitteena on tuoda seniori-ikäisten vantaalaisten elämään ja arkeen erilaisia kulttuuri- ja taide-elämyksiä ja -kokemuksia. Niihin kuuluu niin esityksiä, näyttelyjä kuin erilaisia tapahtumiakin. Kulttuurinen vanhustyö kohdistuu erityisesti kaupungin omiin vanhustenkeskuksiin, palvelutaloihin ja päivätoiminnan ryhmiin. Vuonna 2017 järjestettiin ensimmäinen ikäihmisille suunnattu, valtakunnallinen, usealla paikkakunnalla toteutettu Armas-festivaali.

Kulttuuriluotsitoiminta, joka on kulttuuripalvelujen vapaaehtoistoimintaa, on osa Vantaan kulttuurista vanhustyötä. Sen tavoitteena on saada yhä useampi ikäihminen uskaltautumaan uusiin kulttuurikokemuksiin turvallisesti aiheeseen perehtyneen kulttuuriluotsin seurassa. Kulttuuriluotsin kanssa voi lähteä tutustumaan eri kulttuurikohteisiin museoista teattereihin. Kulttuuripalvelujen avustusrahoista myönnetään myös toiminta-avustuksia vantaalaisten eläkeläis- ja veteraanijärjestöjen kulttuuritoimintaan. Se tarkoittaa pääasiassa yhdistysten kulttuuriharrastuskerhoja ja yhdistysten tekemiä taide- ja kulttuurimatkoja. Myös yksittäisiä seniori-ikäisille suunnattuja tapahtumia tuetaan kohdeavustuksin.

Ikäihmisille suunnattua toimintaa järjestetään myös Vantaan kaupunginmuseon ja Vantaan taidemuseo Artsin piirissä erilaisten työpajojen ja kiertävien matkalaukkunäyttelyjen muodossa. Matineaelokuvien Hopeatähti-sarja on suunnattu erityisesti seniori-ikäisille.

Vantaan musiikkiopiston oppilaat käyvät esiintymässä palvelutaloissa ja Vantaan kuvataidekoulu on yhteistyössä Vantaan tanssiopiston kanssa toteuttanut työpajoja vanhusyksiköissä.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden ohjatun liikuntatoiminnan tarjonnasta löytyy runsaasti vaihtoehtoja seniori-ikäisille liikkujille. Tarjolla on erilaisia jumppia, vesijumppia ja ohjattuja kuntosaliryhmiä. Senioreille suunnattuja ryhmiä järjestetään viikoittain yhteensä 220. Kesäkaudella järjestetään erilaisia testitapahtumia, sauvakävelylenkkejä ja ohjattuja ryhmiä.

70 vuotta täyttäneet vantaalaiset pääsevät maksutta Vantaan kaupungin liikuntapalveluiden hallinnassa oleviin uimahalleihin ja kuntosaleille arkisin ennen kello 16:ttä. Maksutonta käyttöä varten asiakkaat saavat Sporttikortin. Kolmella seniorikuntosalilla toimii myös erilaisia vertaisohjaajia.

Liikunta-apteekki on terveysasemalla toimiva liikuntaneuvonnan piste, johon terveysaseman henkilökunnalla on mahdollisuus ohjata potilaitaan. Liikunta-apteekit toimivat tällä hetkellä kuudella terveysasemalla. Toiminta järjestetään yhteistyönä liikuntapalveluiden sekä sosiaali- ja terveystieteiden kesken. Toiminta on suunnattu erityisesti yli 40-vuotiaille, mutta henkilökunnan on mahdollista ohjata vastaanotolle myös nuorempia asiakkaita. Asiakkaan liikkumisen aktivoimisen tukena käytetään muun muassa liikunta-apteekkikortteja, joiden avulla asiakas pääsee maksutta tutustumaan liikuntaryhmiin ja kuntosaleihin. Lisäksi asiakkaiden liikkumisen tueksi on perustettu starttiryhmiä. Liikunnanohjaaja voi tarvittaessa antaa asiakkaalle myös esimerkiksi henkilökohtaista laiteopastusta kuntosalilla.

Elämäni eläkevuodet on eläkkeelle jääneille tai lähiaikoina eläkkeelle jääville henkilöille tarkoitettu kokonaisuus, jossa herätellään kiinnostusta omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Liikuntapalvelut järjestää ohjattuja yhteislenkkejä eli kauppakeskuskävelyitä yhteistyössä kauppakeskus Jumbon ja viihdekeskus Flamingon kanssa. Kauppakeskuskävelyitä järjestetään kerran kuussa. Kävelyt ovat maksuttomia ja ne soveltuvat erityisesti seniori-ikäisille. Kävelyn lomassa jumpataan, venytellään ja harjoitetaan tasapainoa.

Kirjastopalvelut

Kaupunginkirjaston toimipisteet ovat esteettömiä. Useimmat palvelut sopivat ja ovat avoimia jokaiselle ikään tai terveyteen katsomatta. Kirjaston aineistot valitaan siten, että ne kattavat kaikki elämän- ja kiinnostuksen alueet, ja niitä on saatavissa myös äänikirjoina. Tietyin ehdoin tällaista materiaalia voi saada myös suoraan kotiin toimitettuna joko kirjaston kotipalvelun tai Celia-kirjaston kautta.

Kirjaston tapahtumiin ja lukupiireihin ovat kaikki tervetulleita. Erikseen sovittaessa on mahdollista osallistua myös erityiseen kirjallisuusterapiaan, jonka puitteissa käsitellään elämän vaikeitakin hetkiä, surua tai sairautta.

Kirjaston laitteet, kuten tietokoneet, internet, kopiokoneet ja tulostimet, ovat maksutta kaikkien käytettävissä. Myös tiloja voi käyttää tapaamiseen, työskentelyyn, kokoontumiseen tai pienimuotoisten näyttelyiden järjestämiseen. Eläkeikäisten tietotekniikkayhdistys Enter ry tarjoaa

kurseillaan kirjastoissa vertaisopastusta tietokoneen, älypuhelimien, sovellusten ja sosiaalisen median käytön opiskeluun.

Kirjastossa voi iäkkäämpikin ihminen myös työskennellä vapaaehtoisena, esimerkiksi koululaisten läksypuna.

Aikuisopisto

Vantaan aikuisopiston ohjelmassa on vuosittain noin 1 500 kurssia, joille muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ikäihmiset ovat tervetulleita. Erityisesti ikäihmisille suunnattuja kursseja ja luentosarjoja tarjotaan useissa aineissa (esimerkiksi kielet, kotitalous, yhteiskunnalliset aineet, tietotekniikka). Kaikissa aineissa tarjotaan myös päiväkursseja, jotka ajankohtansa puolesta sopivat ikääntyville.

Vantaa-infot

Vantaa-infoissa (aiemmin yhteispalvelupisteissä) hoidetaan monia julkisia asiointipalveluita ja annetaan asiantuntevaa neuvontaa verkostoja hyödyntäen.

Vantaa-infosta voi hankkia Helsingin seudun liikenteen matkakortin, päivittää alennusryhmät ja ostaa kaupunkikortin eläkeläisruokailuun. Sieltä voi ostaa lippuja vantaalaisiin kulttuuritapahtumiin, hankkia Sporttikortti 70+:n ja muita vapaa-ajan tuotteita.

Vantaa-info tarjoaa monipuolista palveluneuvontaa ja etsii asiakkaan haluamat palvelut yhdessä ja asiakkaan tarpeita kuunnellen. Senioreiden tietokulmasta löytyvät ajankohtaiset esitteet ja samalla voidaan etsiä sopivat bussireitit asiointi- ja vapaa-ajan menoihin.

Nettiapu auttaa rauhallisessa tahdissa verkkoasioinnissa ja netin käytössä. Nettiavun kanssa voi etsiä tietoa internetistä tai tutustua yhdessä kaupungin ja valtion verkkopalveluihin. Vantaa-infot kuuluvat asiointipisteiden verkostoon.

Seniorineuvonta, digi-info ja muut eri alojen asiantuntijat ovat tavattavissa päivystysaikoina tai ikäihmisille suunnatuissa infotilaisuuksissa.

Koivukylän palvelutori

Koivukylän palvelutorilla saa tukea netin käyttöön ja apua sähköisten lomakkeiden käytössä. Lisäksi palveluohjaajilta saa tietoa kaupungin ja valtion palveluista. Palveluohjaajan luona voi pistäytyä ilman ajanvarausta. Palvelutorilla järjestetään erilaisia asiantuntijatapaamisia ja infoja.

Asukastilat

Asukastilat tarjoavat kaikille vantaalaisille mahdollisuuden yhdessäoloon, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen erilaisiin harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan. Asukastiloissa järjestetään luentoja, kursseja, kerhoja ja yhteisiä juhlia. Niissä saa tukea ja neuvontaa moniin asioihin ja esimerkiksi Kafnetissa autetaan tietokoneen käytössä.

Asukastiloissa järjestetään myös Yhteinen pöytä -yhteisöruokailuja. Yhteinen pöytä -toiminnassa hävikkiruoka jaetaan verkostossa (järjestöt, kaupungin asukastilat ja seurakunnat) ruokailuina. Toimintamallia hallinnoivat Vantaan kaupunki ja Vantaan seurakunnat.

4 KUMPPANUUDET

Yhdistys- ja järjestötoiminta

Yhdistykset ja järjestöt järjestävät ikäihmisille monenlaista toimintaa ja yhdessä tekemisen mahdollisuuksia. Vantaalla toimii monia eläkeläisjärjestöjä, jotka tarjoavat monipuolista ohjelmaa.

Seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt

Vantaan evankelisluterilaisten seurakuntien tekemä työ senioreiden parissa on laajaa ja monipuolista. Sitä tehdään kaikissa seitsemässä paikallisseurakunnassa ja sitä koordinoidaan yhteisen seniorityön kehittämishankkeen avulla. Seniorihankkeen tarkoituksena on luoda matalan kynnyksen, ikäihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävää, seurakuntien järjestämää toimintaa. Siinä otetaan huomioon ikäihmisten erityistarpeet, kuten huonokuuloisuuden ja heikkonäköisyyden vaateet.

Seurakunnan seniorityö tähtää ikäihmisten hengelliseen ja henkiseen hyvinvointiin, syrjäytymisen ehkäisyyn ja yhteisöllisyyttä lisäävään toimintaan. Toimintaa ohjaa kirkon vanhustyön strategia, joka korostaa vanhusten hyvän kohtelun merkitystä ja heidän oikeuksiaan.

Seurakuntien seniorityössä toimii työntekijöiden rinnalla suuri joukko vapaaehtoisia muun muassa lähimmäispalvelussa, ryhmien ja kerhojen tai olotilojen ohjaajina tai erilaisten kodin pienten korjauspalveluiden tekijöinä.

Vantaalla toimii evankelisluterilaisten seurakuntien lisäksi myös useita muita uskonnollisia yhteisöjä.

Vanhusneuvosto

Vuodesta 1999 lähtien toiminut Vantaan vanhusneuvosto on ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu toimieliin. Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisissä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemien palvelujen kannalta (kuntalaki 27 §, vanhuspalvelulaki 11 §).

Vammaisneuvosto

Vantaan vammaisneuvosto perustettiin keväällä 1979. Vammaisneuvosto on Vantaan kaupungin ja sen alueella toimivien vammaisjärjestöjen, vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa yhteistyöelin. Vammaisneuvostotoiminnan tavoitteena on edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta muiden kuntalaisten kanssa sekä edistää Vantaan kaupungin esteettömyyttä.

Kaupunginhallitus nimeää vammaisneuvoston edustajat ja vammaisneuvosto koostuu vammaisjärjestöjen sekä kaupungin eri toimialojen edustajista. Vammaisjärjestöjen edustajien erityisasiantuntijuus on merkittävä voimavara kaupungille. Vammaisneuvoston jäsenillä on laaja-alaista sekä ajankohtaista vammaisasioihin liittyvää erityisasiantuntemusta. Vammaisneuvoston rakennusryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii esteettömyyslausunnot julkisista rakennuskohteista. Vammaisten ihmisten oikeuksien ja elämäntilanteen huomioiminen päätöksenteossa taataan jatkuvalla viranomaisten ja kansalaisten vuorovaikutuksella.

5 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT

Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan tulosalueiden tulokorttien laadinnan yhteydessä.

Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman teko	Osallistuu toteutukseen
Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät	Luodaan monipuoliset, tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle.	Mahdollistetaan ikäihmisten parempi ja turvallinen liikkuminen kodissa ja kodin ulkopuolella toiminta- ja liikuntakyvyn ylläpitämiseksi.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveyspalvelut Liikuntapalvelut Asukaspalvelut Kaupunkisuunnittelu Rakennusvalvonta Kuntatekniikan keskus Tilakeskus Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Vähän liikkuvia kannustetaan liikkumaan aikaisempaa enemmän.	Ikäihmisille tarjotaan erilaisia ulkoilu-, liikunta- ja kuntoutuspalveluja päiväaikaan.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveysasemat Kuntoutus Liikuntapalvelut Asukaspalvelut Kaupunkisuunnittelu Rakennusvalvonta Kuntatekniikan keskus Järjestöt Vantaan seurakunnat
Tupakointi ja alkoholin käyttö vähenevät	Lisätään avointa keskustelua tupakoinnista ja alkoholin käytöstä.	Ikäihmisten tupakointiin ja alkoholin käyttöön kiinnitetään huomiota ja tarjotaan tukea tupakoinnin ja/tai alkoholin käytön vähentämiseen tai lopettamiseen.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveyspalvelut Perhepalvelut

	Tehostetaan kohdennettua ennaltaehkäisyä ja tukea tupakoinnin ja alkoholin käytön lopettamiseen.	Asiakaskontakteissa huomioidaan tupakointi ja alkoholin käyttö ja lisätään menetelmiä, joilla ikäihminen arvioi omaa tupakointiaan ja/tai alkoholin käyttöönsä.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveyspalvelut Päihdepalvelut Perhepalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
--	--	---	--

Hyvinvointierot vähenevät

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman teko	Osallistuu toteutukseen
Alueiden väliset hyvinvointierot vähenevät	Lisätään alueellisesti kohdennettua myönteistä erityiskohtelua.	Palvelujen kohdentamisessa tarkastellaan ikäihmisten ja vammaisten palvelujen tarvetta ja palveluja kohdennetaan niille alueille, joissa asuu paljon palvelun kohderyhmän asiakkaita.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveysasemat Kuntoutus Liikuntapalvelut Asukaspalvelut Kaupunkisuunnittelu Kiinteistöt ja asuminen Kuntatekniikan keskus Tilakeskus Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Kehitetään alueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta.	Alueiden kehittämisessä huomioidaan ikäihmisten ja vammaisten erityistarpeet, mm. esteetön ja turvallinen ympäristö.	Vanhus- ja vammaispalvelut Liikuntapalvelut Kaupunkisuunnittelu Kuntatekniikan keskus Yritykset
Asukkaiden väliset hyvinvointierot	Kehitetään harrastusmahdollisuuksia niin, että yhä useammalla on	Ikäihmisille suunnattuja harrastusmahdollisuuksia ja	Vanhus- ja vammaispalvelutP

vähenevät	mahdollisuus harrastaa.	vapaa-ajan toimintaa järjestetään yhteistyössä.	erhepalvelut Liikuntapalvelut Kirjasto Nuoriso- ja aikuiskoulutus / Aikuisopisto Kulttuuripalvelut Asukaspalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat Yritykset
	Lisätään mahdollisuuksia ihmisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle.	Mahdollistetaan ikäihmisten osallistuminen yhteisölliseen toimintaan. Järjestetään ikäihmisille erilaisia tapahtumia ja kohtaamisaikkoja sekä huomioidaan heidän tarpeensa kaupunginosatapahtumien järjestämisessä. Tilaisuuksien järjestämisessä hyödynnetään ikäihmisille tuttuja kohtaamisaikkoja ja ikäihmisten tarpeet huomioidaan tapahtumien tiedottamisessa. Ikäihmisten osallistumismahdollisuuksien lisäämisessä käytetään erilaisia työmenetelmiä ja tiedotuskanavia. Luodaan ruotsinkieliselle väestölle mahdollisuuksia kohtaamiselle ja verkostoitumiselle Svenska rum-toimintaa kehittämällä. Osana ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmaa kaupunki tekee selvityksen kotona yksin asuvien ikäihmisten kokemasta yksinäisyydestä ja millä keinoin sitä voidaan lieventää,	Vanhus- ja vammaispalvelut Nuoriso- ja aikuiskoulutus / Aikuisopisto Kulttuuripalvelut Asukaspalvelut Kaupunkisuunnittelu Kiinteistöt ja asuminen Kuntatekniikan keskus Tilakeskus Rakennusvalvonta Järjestöt Vantaan seurakunnat Yritykset

		esimerkiksi vanhusten lisääntyvän päivätoiminnan kautta.	
	Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan.	Lisätään mahdollisuuksia ilmoittaa huolesta ja lisätään asiakastyötä tekevien viranomaisten yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä lisääviä työtapoja.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveysasemat Kuntoutus Päihdepalvelut Perhepalvelut Asukaspalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Tunnistetaan apua tarvitsevat, tarjotaan kokonaisvaltaista tukea ja varmistetaan, että kukaan ei jää syrjään.	Ikäihmisiä (esim. vammaiset ikääntyneet, sotaveteraanit, etniset ryhmät) lähestytään heidän omien yhteisöjensä kautta ja lisätään tiedottamista esim. omaishoidon tuesta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Tiedottamisessa ja palvelujen käytössä huomioidaan digitalisaation haasteet. Lisätään työmenetelmiä esim. etsivään vanhustyöhön. Vanhus- ja vammaisneuvostot ja erilaiset seniorijärjestöt ovat mukana palvelujen kehittämisessä.	Vanhus- ja vammaispalvelut Terveyspalvelut Perhepalvelut Kulttuuripalvelut Liikuntapalvelut Asukaspalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat Yritykset esim. apteekki

6 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointiohjelman ja -suunnitelmien toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, tulosalueiden ja tulosyksiköiden tulokorttien laadinnan yhteydessä. Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä varmistaa, että hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman tekojen toteutumista seurataan vuosittain ja raportoidaan Vantaan hyvinvointiryhmälle ja vaikuttamistoimielimille. Tämän lisäksi Hyvinvointiohjelma-kokonaisuuden seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Seurannassa käytetään yhdessä sovittuja seurantamittareita. Hyvinvointitavoitteiden edistymistä seurataan myös vuosittain ilmestyvien hyvinvointiraporttien tuottamien tietojen avulla.

VANTAAN MONIKULTTUURISUUSSUUNNITELMA 2018–2022

- 1 Taustaksi
- 2 Maahanmuuttajataustaisen väestön hyvinvointi
- 3 Palvelut
- 4 Osallisuus ja vaikuttaminen
- 5 Kotouttamisen kumppanuudet
- 6 Monikulttuurisuussuunnitelman teot
- 7 Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi

1 TAUSTAKSI

Kunnan on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään valtuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa (laki kotoutumisen edistämisestä 32 §). Ohjelma otetaan huomioon kuntalain [\(365/1995\)](#) [65 §:n](#) mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Vantaalla on aikaisemmin tehty kaupunkitasoinen kotouttamisohjelma, joka on ollut nimeltään monikulttuurisuusohjelma. Tällä valtuustokaudella maahanmuuttajataustaisen väestön kotouttamista tukevat palvelut sisältyvät enimmäkseen yhteiseen hyvinvointiohjelmaan. Hyvinvointiohjelman ja monikulttuurisuussuunnitelman ulkopuolelle jäävät työllisyyteen ja yrittäjyyteen sekä henkilöstöpolitiikkaan liittyvät tavoitteet. Ne on kirjattu kaupungin strategiaan ja sen elinvoimatavoitteisiin. Monikulttuurisuussuunnitelma yhdessä hyvinvointiohjelman ja muiden suunnitelmien kanssa vastaa lain veloitteeseen kotouttamisohjelmasta.

Vantaan monikulttuurisuussuunnitelmaan sisältyy

- kuvaus siitä, miten kunnan yleisiä palveluja toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina sekä suunnitelma erityisesti kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä
- tieto kotouttamisen yhteensovittamisesta, vastaavasta kunnan viranomaisesta sekä eri toimenpiteistä vastaavista tahoista
- suunnitelma työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistämiseksi
- suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseksi
- suunnitelma kunnan kotouttamisohjelman seurannasta ja ajan tasalla pitämisestä.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan kunnan ja kansalaisyhteiskunnan välisiä yhteistyömuotoja.

Vantaan kaupunki on sitoutunut kaikessa toiminnassaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Syrjintää ja rasismia ei suvaita vaan ennaltaehkäistään. Vantaan arvot – avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys – määrittävät kaikkea toimintaa ja koskevat kaikkia asukkaita, myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ja heidän kotouttamistaan. Onnistuneella kotouttamisella uusista asukkaista tulee asuinalueeseensa ja kaupunkiinsa sitoutuneita aktiivisia kuntalaisia.

Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat saman kolikon kääntöpuolia. Laissa kotoutuminen edistämisestä (1386/2010) kotoutuminen on määritelty maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttaja saa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitoon. Monikulttuurisuussuunnitelman tavoitteena on tukea kotoutumista, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja kulttuurien välistä vuoropuhelua sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä.

Vantaalla suunnitelmaa on valmisteltu poikkihallinnollisessa työryhmässä sekä kotouttamistyötä tekevien järjestöjen kanssa. Eri toimijoita on kuultu muun muassa monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan kokouksissa ja yhteisissä työpajoissa.

Monikulttuurisuussuunnitelman valmisteluryhmä:

Lautiola Hannele, työryhmän puheenjohtaja (monikulttuurisuusasiain päällikkö, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala)

Anttila Anu, työryhmän sihteeri (monikulttuurisuusasiain suunnittelija, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala)

Kurtti Aira (johtava sosiaalityöntekijä, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)
Lehmuskallio Meri-Tuuli (erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveyshuollon toimiala)
Moua Michaela (projektikoordinaattori, sivistystoimen toimiala)
Rajala Johanna (asemakaavasuunnittelija, maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala)
Repo Marja (koulutuspäällikkö, sivistystoimen toimiala)
Ristimäki Tia (lasten ja nuorten palvelujen koordinaattori, sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveyshuollon toimialat)
Sakilayan-Latvala Margarita (projektikoordinaattori, konserni- ja asukaspalveluiden toimiala)

Monikulttuurisuus suunnitelman lähtökohdat ovat tiivistetysti

- Kotouttaminen laajenee, monipuolistuu ja kevenee.
- Monikulttuurinen ilmapiiri vahvistuu.
- Kotoutumispalvelut joustavat.
- Koordinoimme entistä paremmin yhteistyötä.
- Hyödynnämme tilasto- ja tutkimustietoa kotouttamisen suunnittelussa ja kehittämisessä.

Kotouttamisen työnjako

Kunnalla on kotouttamislain mukaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisessä, suunnittelussa ja seurannassa. Vastuu tarkoittaa, että kunnan tulee toimia aloitteellisesti ja huolehtia alueensa palveluiden soveltuvuudesta myös maahan muuttaneille. Kunta vastaa kotouttamisen toimeenpanosta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan ja valtion välinen työnjako kotouttamisessa tulee muuttamaan sote- ja kasvupalvelu-uudistuksessa.

Voimassaolevan lain mukaan kotouttaminen on monialaista yhteistyötä kunnan sisällä sekä työ- ja elinkeinotoimiston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Monikulttuurisuus suunnitelma tukee monialaisen kotoutumisen edistämistä Vantaalla kokoamalla yhteen viranomaisten ja muiden tahojen kotouttamistoimenpiteet ja palvelut.

Kotoutumista tukeva työ kuuluu kunnassa kaikille asiakastyötä tekeville. Kotouttaminen on arkista ja käytännönläheistä työtä ja sitä tehdään siellä, missä ihmiset viettävät aikaansa. Ratkaisevaa koko Vantaan kehityksen kannalta on, kuinka onnistumme saattamaan maahanmuuttajat ja myös täällä syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret osaksi yhteiskuntaa sekä tukemaan perheitä kasvatustehtävässä.

Päiväkodit, koulut, oppilaitokset ja sekä vapaa-ajan toiminta ovat avainasemassa lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisessa. Aikuisten kohdalla työ on usein paras kotouttaja. Hyvä kotoutuminen edellyttää yleensä suomen tai ruotsin kielen taitoa. Työnhakijoiden kielen opetuksesta ja kotoutumiskoulutuksesta vastaa pääsääntöisesti TE-hallinto. Työssäkäyville ja työvoiman ulkopuolella oleville kielenopetusta tarjoavat Vantaan kaupungin ylläpitämä vapaa sivistystyön oppilaitos eli Vantaan aikuisopisto sekä kolmannen sektorin toimijat.

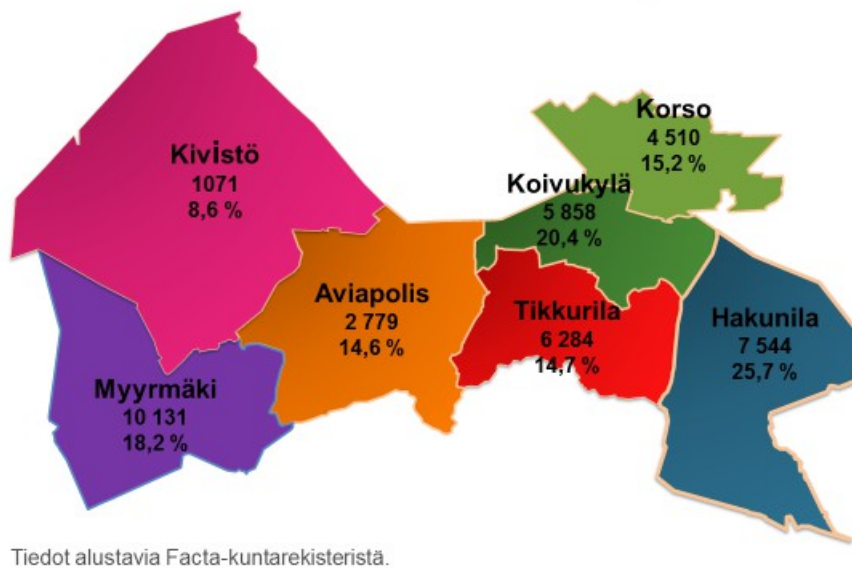
Viranomaisten lisäksi järjestöillä on merkittävä rooli kotouttamisen edistämässä. Järjestöt tarjoavat suomen kielen opetusta, erilaista kerhotoimintaa tai mahdollisuuden ylläpitää omaa kieltä ja kulttuuria. Myös monilla perinteisillä järjestöillä, kuten harrastus- ja edunvalvontajärjestöillä, on halukkuutta avata toimintaansa enemmän uusille maahanmuuttajille ja siten edistää kotoutumista. Esimerkiksi Sporttia kaikille -toiminta on tuonut yhteen maahanmuuttajajärjestöjä ja liikuntaseuroja ja tehnyt liikunnasta saavutettavampaa myös sellaisille, joiden ei ole mahdollista osallistua

seuratoimintaan tai joille liikunta on aikaisemmin ollut vierasta. Yhä enemmän myös vapaaehtoistoimijoiden merkitys kotoutumisen tukemisessa lisääntyy.

Kotoutumislain verkkokäsikirja: <http://kotouttaminen.fi/kotoutumislain-kasikirja>

2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN VÄESTÖN HYVINVOINTI

Vieraskielinen väestö Vantaalla ja prosenttiosuus koko väestöstä suuralueilla vuodenvaihteessa 2017/2018

Kuva 1. Vantaan vieraskielinen väestö suuralueilla. Tilanne vuodenvaihteessa 2017/2018. Tiedot ovat alustavia Facta-kuntarekisteristä.

Vantaan väestö oli vuoden 2018 alussa 223 219 henkeä. Väestön määrä lisääntyi vuoden 2017 aikana 3 878 hengellä, joista vieraskielisiä oli noin 3 300 eli noin 85 %. Lukuun vaikuttaa myös syntyvyyden lisääntyminen. Vieraskielisten määrä oli vuoden 2018 alussa jo 39 750 henkeä eli kaikkiaan 17,8 % Vantaan väestöstä.

Suomeen ulkomailta muuttaneista ja heidän jälkeläisistään käytetään vaihtelevasti eri termejä seurantamittarista ja tilastosta riippuen. Maahanmuuttajasta puhuttaessa voidaan tarkoittaa vieraskielistä henkilöä tai maahanmuuttajataustaista henkilöä viitaten toisen vanhemman tai molempien vanhempien kansalaisuuteen tai syntyperään. Työvoimahallinto tunnistaa vain ulkomaan kansalaiset, mikä jättää tilastoinnin ulkopuolelle kansalaisuuden saaneet ja heidän jälkeläisensä. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus käyttävät termejä ulkomaalaistaustainen tai ulkomaista syntyperää oleva viitaten Suomen kansalaisiin, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Se kattaa myös niin kutsutut toisen polven maahanmuuttajat, jotka eivät todellisuudessa ole maahanmuuttajia. Oman lukunsa ovat kahden kulttuurin perheet, joista toinen vanhempi on suomalaistaustainen ja toinen muualta muuttanut.

Tässä ohjelmassa käytetään yksinkertaisuuden vuoksi pääsääntöisesti termiä vieraskielinen tai maahanmuuttajataustainen.

Suomessa ihmisiä ei tilastoida etnisen alkuperän mukaan, mutta väestörekisteriin merkityn kielen perustella voidaan tehdä päätelmiä henkilön alkuperästä. Yhä suurempi osa vieraskielisiksi väestörekisteriin merkityistä on Suomen kansalaisuuden saaneita ja Suomessa syntyneitä. Ongelmallista on, että väestörekisteriin merkitty kieli antaa yksinkertaistavan kuvan kielisyydestä. Todellisuudessa monessa perheessä puhutaan kahta tai kolmeakin kieltä. Ylivoimaisesti suurimmat kieliryhmät Vantaalla ovat viron- ja venäjänkieliset. Seuraavaksi tulevat arabian-, somalin- ja albaniankieliset, joiden puhujia on yli kaksituhatta kutakin. Vietnamin-, englannin-, kurdin-, turkin- ja kiinan kielen on ilmoittanut äidinkiellekseen noin tuhannesta puoleentoista tuhatta henkilöä.

Kuva 2. Tietoa Vantaan maahanmuuttajataustaisista asukkaista ja heidän hyvinvoinnistaan.

Lisätietoa maahanmuuttajataustaisten ja romanien hyvinvoinnista:

- [Vantaan hyvinvointikatsaus 2017 linkki lisätään myöhemmin](#)
- [Vantaan hyvinvointikertomus YHTEINEN HYVINVOINTI. Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehitys Vantaalla vuosina 2013–16'](#)
([www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi. Hyvinvoinnin ja toimintaympariston kehitys Vantaalla vuosina 2013-16.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/131453_Yhteinen_hyvinvointi._Hyvinvoinnin_ja_toimintaympariston_kehitys_Vantaalla_vuosi_2013-16.pdf))
- [Tilasto- ja tutkimustietoa Vantaasta](#)
(www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset)
- Tietoa vantaalaisten ja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista
 - o [Hyvinvointikompassi](#)
(www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/etusivu)
 - o [Terveystemme.fi](#) (<http://terveytemme.fi/>)
 - o [Sotkanet](#) (www.sotkanet.fi)
- [Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017](#)(www.julkari.fi/handle/10024/135234)
- www.romanit.fi/

Vieraskielisten osuus koko Vantaan väestöstä vaihtelee ikäryhmän ja alueen mukaan. Vuoden 2017 alussa kaikista Vantaan 0–6-vuotiaista lapsista 23 prosenttia ja kouluikäisistä 19 prosenttia puhui äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Vieraskielisten osuus oli myös korkea 16–29-vuotiaissa (20 prosenttia) ja 30–44-vuotiaissa (24 prosenttia).

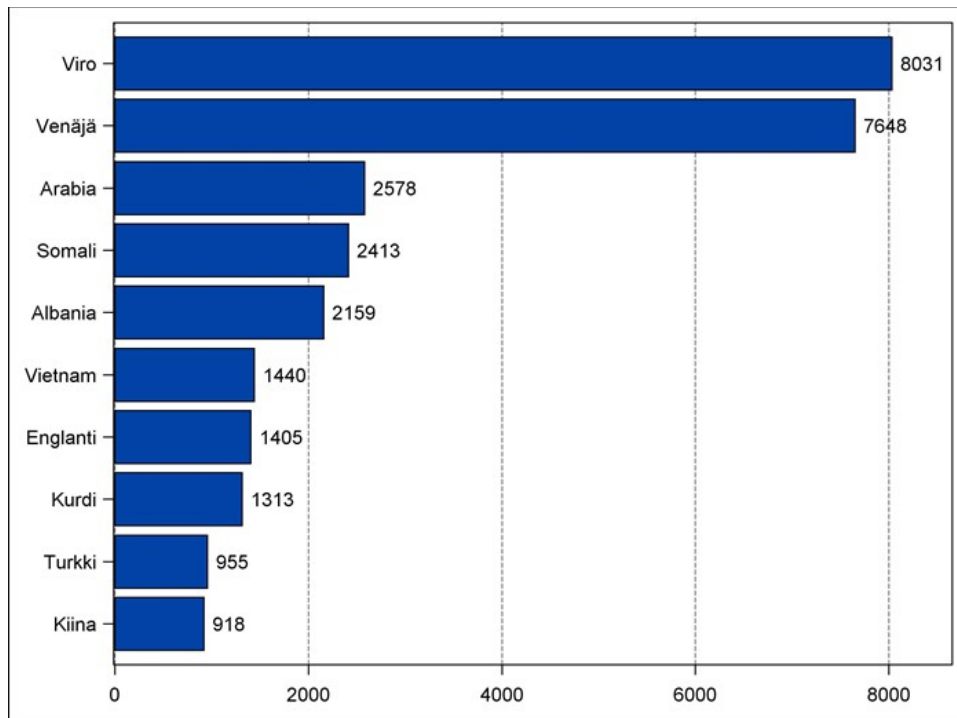
Vanhemmissa ikäryhmissä vieraskielisten osuudet olivat selvästi alhaisempia ja esimerkiksi 60 vuotta täyttäneistä ainoastaan 4 prosenttia oli vieraskielisiä. Ikäihmisiä vieraskielisten joukossa on siis vähän, mutta myös heidän määränsä on nousussa. Suomen- ja ruotsinkielisiin verrattuna maahanmuuttajataustaisista ikäihmisistä huomattavasti suurempi osa hoidetaan kotona kuin laitoksissa. Myös heidän ja heidän omaishoitajiensa palvelutarpeista on huolehdittava.

Alueelliset erot vieraskielisten määrissä ovat suuret. Asuntokannan rakenne ohjaa kaikkia pienituloisia asumaan vuokratalovaltaisille alueille. Tämä koskee myös vieraskielisiä. Kaikissa ikäryhmissä vieraskielisten osuus oli suurin Hakunilan ja pienin Kivistön suuralueella. Hakunilassa alle kouluikäisistä ja 30–44-vuotiaista 35–36 prosenttia oli vieraskielisiä ja kouluikäisistä 30 prosenttia. Kivistössä vieraskielisten osuus oli suurimmillaan 30–44-vuotiaiden ikäryhmässä (12 %).

Vantaan maa- ja asuntopoliittiset linjaukset kertoo asumiseen liittyvät tavoitteet. Siinä päämääränä on kaikille viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö, jossa asuinalueiden välillä ei ole segregatiota. Alueiden sosiaalinen monimuotoisuus turvataan esimerkiksi aktiivisella täydennysrakentamisella sekä asunto- ja maapolitiikassa linjattujen toimien kautta. Uusista asuinalueista tulee asuntojakaumaltaan monipuolisia ja ne vastaavat myös monikulttuurisen väestöryhmän tarpeisiin esimerkiksi asuntojen koon, yhteistilojen ja pihatilojen suhteen.

Vantaan päiväkodeissa ja kouluissa on huomattavan paljon lapsia, joiden kielitausta tulee ottaa huomioon palveluita suunniteltaessa. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen avulla sekä varhaiskasvatuksessa että koulussa pyritään huomioimaan erilaiset kielelliset tarpeet ja oppimistyyli. Vieraskielisten suuri määrä parhaassa työiässä olevista on kaupungille haaste ja mahdollisuus.

Vieraskielisiä miehiä oli hieman enemmän kuin naisia, mutta yksittäisissä kielissä on eroja sukupuolten kesken. Esimerkiksi thainpuhujista 83 % on naisia, kun taas ranskan ja turkin puhujista 63–64 % on miehiä. Kaikkiaan Vantaalla puhuttiin viime vuoden vaihteessa yhteensä 120 kieltä.

Kuva 3. Vantaan kymmenen puhutuinta kieltä suuruusjärjestyksessä vuoden 2018 alussa (pl. suomi ja ruotsi). Tiedot alustavia Facta-kuntarekisteristä.

Kansainvälistä suojelua saavat Vantaalla

Vain pieni osuus Vantaalle tulleista maahanmuuttajista on kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä. Vuosien 2016 ja 2017 aikana on Vantaalle muuttanut aikaisempia vuosia enemmän oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Vuonna 2016 heitä oli 557 ja vuonna 2017 yhteensä 570 henkilöä.

Vantaa teki Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa sopimuksen, jonka nojalla vuoden 2017 aikana aloitettiin alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen tulleiden oleskeluluvan saaneiden nuorten vastaanotto. Sopimuksen mukaan Vantaan kaupunki ylläpitää 12-paikkaista tukiasumisyksikköä 16 vuotta täyttäneille alaikäisille nuorille ja järjestää jälkihuollon 18 vuotta täyttäneille nuorille 21 ikävuoteen saakka. Näitä nuoria oleskeluluvan saaneita 16–25-vuotiaita nuoria muutti Vantaalle vuoden 2017 aikana yhteensä 45. Vuoden 2016 aikana Vantaalla toteutui 83 perheenyhdistämistä ja vuoden 2017 aikana niitä toteutui 137. Suurin osa vuosina 2016–2017 Vantaalle muuttaneista kansainvälistä suojelua saavista uusista vantaalaisista puhuu äidinkielenään arabiaa ja on kotoisin Irakista tai Syyriasta.

Tilastosta puuttuvat ne henkilöt, jotka oleskeluluvan saamisen jälkeen muuttavat Vantaalle asuttuaan yli 6 kuukautta toisessa kunnassa. Heidän määrästään ei ole tietoa.

Hyvinvointierot suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten välillä

Vieraskielisten aikuisten työttömyys on lähes kolminkertainen valtaväestöön verrattuna ja sillä on suorat vaikutukset perheiden hyvinvointiin. Työssäkäyntiä pidetään aikuisten osalta tärkeimpänä kotoutumisen mittarina. Erityisesti pakolaistaustaisilla on eniten työllistymiseen, terveyteen ja yleiseen hyvinvointiin ja liittyviä ongelmia. Lähtömaa ja maahantulon peruste vaikuttavat paljon:

parhaiten työllistyvät OECD-maista tulevat työperusteisesti maahan muuttaneet ja opiskelijat ja heikoimmin Lähi-Idästä ja Afrikasta tulevat pakolaistaustaiset henkilöt, erityisesti naiset. Yleisellä tasolla maahantulon alkuvaiheessa työttömyys on yleistä, mutta maassaoloajan kasvaessa maahanmuuttajien työllisyys lähenee ja saavuttaa lopulta kantaväestön tason. Suomalaisiin verrattuna maahanmuuttajat kärsivät enemmän toistuvaistyöttömyydestä kuin pitkäaikaistyöttömyydestä. Lähellä työelämää olevien toimenpiteiden, kuten ammatillisen koulutuksen ja palkkatuen, on todettu olevan tehokkainta työllisyydenhoitoa. Niitä kehitetään myös Vantaalla ammattioppilaitos Variassa ja työllisyyspalveluissa. Tarkemmin maahanmuuttajataustaisten työllisyyden edistämisestä linjataan Vantaan elinvoimataavoitteissa.

Kouluterveyskyselyn ja PISA-tutkimusten mukaan suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten välillä on eroja hyvinvoinnissa ja koulumenestyksessä. Etenkin ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven nuorilla terveys ja hyvinvointi ovat selvästi huonompia. Kouluterveyskyselyn (2017) mukaan noin kolmasosa kaikista ulkomaalaistaustaisista 8.- ja 9.-luokkalaisista oli kokenut kiusaamista ihonvärin, kielen tai taustansa takia. Pojista joka neljäs koki viikoittaista koulukiusaamista, tytöistä 13 prosenttia. Tämä päti etenkin ensimmäisen polven maahanmuuttajiin. Heihin kohdistui myös fyysisistä kimppuun käymistä enemmän kuin muihin –pojista kolmasosaan ja tytöistä 15 prosenttiin. Kiusaaminen aiheuttaa nuorissa turvattomuuden tunnetta, ahdistuneisuutta ja yksinäisyyden kokemuksia.

Koetussa hyvinvoinnissa on suurta vaihtelua taustamaan mukaan. Etenkin pojat arvioivat terveydentilansa huomattavasti huonommaksi kuin muut. Vakavia toimintarajoitteita (aisteissa, keskittymisessä, muistamisessa, oppimisessa) koki joka kolmas. Lisäksi keskusteluyhteyden saaminen vanhempien kanssa oli vaikeaa joka neljännelle pojalle.

Terveys- ja hyvinvointieroilla on seurauksia etenkin nuorten identiteetin rakentumiseen ja koulunkäyntiin. Varsinkin ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven nuorille ja heidän perheilleen suunnatut tukipalvelut neuvolassa, varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa ovat tärkeitä.

Maahanmuuttajien lisäksi Suomen vanhin etninen vähemmistö romanit ovat edelleen yhteisötasolla tarkasteltuna keskimäärin heikommassa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa kuin muut suomalaiset. He kokevat syrjintää muun muassa työn ja asunnon haussa ja heidän koulutustasonsa on jäänyt alhaisemmaksi kuin valtaväestöllä. Romaneita ei enää 500 vuoden Suomessa asumisen jälkeen voi sanoa maahanmuuttajiksi, mutta heitä koskevat edelleen samat ongelmat kuin joitakin maahanmuuttajaryhmiä.

Suomen romanipoliittisessa ohjelmassa 2018–2020 (luonnos) nostetaan esille varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen romanilapsiin liittyvä erityinen tavoite vahvistaa myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Kaikissa palveluissa on suositeltavaa lisätä tietoutta romaniväestön elinoloista ja levittää kulttuurisensitiivistä työotetta. Sen vuoksi myös heidät on syytä mainita tässä erikseen. Romanipoliittisessa ohjelmassa nostetaan esille romanien koulutuksen ja työllistymisen tukeminen. Varhaiskasvatukselle ja perusopetukselle on asetettu romanilapsiin liittyvä erityinen tavoite vahvistaa myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Kaikissa palveluissa on suositeltavaa lisätä tietoutta romaniväestön elinoloista ja levittää kulttuurisensitiivistä työotetta. Vantaalla laaditaan erikseen romaniväestöä koskeva toimenpidesuunnitelma romanipoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti.

3 PALVELUT

Kotoutumislain mukaisesti TE-toimisto ja kunta tarjoavat erityisiä kotoutumista tukevia palveluja ja toimenpiteitä maahanmuuttajille. Aikuisten kotoutumiskoulutus on valtakunnan tasolla tärkein ja taloudellisesti merkittävin investointi kotoutumiseen. Siitä vastaa valtio eli käytännössä TE-hallinto.

Kotoutumista tukevia palveluita ovat muun muassa alkukartoitus, ohjaus ja neuvonta, maahanmuuttajan kanssa laadittava kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutus ja asioimistulkkaus. Maahanmuuttajille suunnattujen kotouttamispalvelujen lisäksi kaikki TE-toimiston palveluvalikoimaan kuuluvat työvoima- ja yrityspalvelut ovat myös maahanmuuttajien käytettävissä.

Kunnan kotoutumista edistävät ja tukevat palvelut maahanmuuttajille

Vantaan kaupunki järjestää maahanmuuttajille kotoutumista tukevia ja edistäviä palveluita osana kaikille tarkoitettuja peruspalveluita. Ne ovat kotouttamisen lähtökohta. Yksinomaan maahanmuuttajille suunnattuja palveluja on vähän. Näistä merkittävimpiä ovat kansainvälistä suojelua saavien alkuvaiheen palvelut maahanmuuttajapalveluissa, koulujen oman äidinkielen opetus ja suomi toisena kielenä -opetus sekä kaupungin järjestämä suomen kielen ja tarvittaessa ruotsin kielen opetus aikuisille. Myös muista syistä Suomeen muuttaneet kuten opiskelijat tai töihin tulevat tarvitsevat usein maahantulon alkuvaiheessa neuvontaa tai opastusta omalla tai muulla osaamallaan kielellä.

Vantaa on mukana International House Helsinki -konseptin (www.ihhelsinki.fi) kehittämisessä. Helsingin maistraatin tiloissa avattiin vuoden 2018 alussa kokeilu, jossa muun muassa maistraatti, verotoimisto, TE-toimisto, Kela ja Helsingin Virka-info tarjoavat saman katon alla maahantuloon liittyviä viranomaispalveluita.

Suomalainen palvelujärjestelmä on vieras useimmille maahan muuttaneille. Vantaalla yleisneuvontaa kaikille kuntalaisille tarjoaa Vantaa-info. Erikielistä vertaisneuvontaa on saatavissa järjestöistä, esimerkiksi Vantaan Järjestöringin palvelupisteistä ja Hakunilan kansainvälisestä yhdistyksestä. Infopankki-verkkopalvelusta (www.infopankki.fi) löytyy laajasti tietoa palveluista 12 eri kielellä. Lisäksi Vantaalla Vernissakatu 8:n Verso-aulapalveluissa tarjotaan ohjausta ja neuvontaa kaikille kuntalaisille, myös maahanmuuttajille.

Lasten ja nuorten kotoutumisen tukeminen

Oman äidinkielen opetusta tarjotaan Vantaalla 37 eri kielessä lukuvuonna 2017–2018. Oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta eli sillä ei ole oppiaineen statusta, mutta sitä pidetään tärkeänä, koska hyvä oman äidinkielen hallinta muodostaa perustan oppimiselle ja monikielisyydelle.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärä suomi toisena kielenä eli S2-opetus on tarkoitettu oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi ja joilla on kehittyvä suomen kielen taito. Opetuksen keskeinen tavoite on, että oppilas saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla, pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen. Vantaalla S2-oppimäärän mukaan opiskeli 21 prosenttia perusopetuksen oppilaista vuonna 2017.

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu oppilaille, jotka ovat muuttaneet juuri Suomeen eikä heidän suomen kielen taitonsa vielä riitä opiskeluun perusopetuksessa. Opetuksen tärkein tavoite on suomen kielen oppiminen. Valmistavaa opetusta annetaan oppilaan lähikoulussa inklusiivisesti eli tavallisen luokkaopetuksen yhteydessä kaikille ekaluokkalaisille ja alueellisissa valmistavan opetuksen ryhmissä sitä vanhemmille oppilaille. Opetus järjestetään oppilaiden iän sekä kielitaidon mukaisesti. Valmistavassa opetuksessa Vantaan peruskouluissa oli vuonna 2017 yhteensä 200 oppilasta.

Varhaiskasvatuksessa toimii kolme alueellista kieli- ja kulttuurikoordinaattoria, jotka ohjaavat, konsultoivat ja kouluttavat päiväkotien henkilökuntaa kielitietoisien varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisessä. Vantaalla järjestetään kuusivuotiaiden valmistavaa opetusta esiopetuksen yhteydessä eli käytännössä lapsi saa viidennen esiopetustunnin päivittäin kielenoppimiseen.

Perusopetuksen aluekoordinaattorit tapaavat kaikki Vantaalle juuri muuttaneet perheet ja ohjaavat perusopetusikäiset lapset valmistavaan opetukseen. Valmistavaa opetusta toteutetaan inklusiivisesti ja ryhmämuotoisesti. Aluekoordinaattorit ohjaavat kouluja kieli- ja kulttuuriryhmien oppilaiden opetusjärjestelyissä.

Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit ja perusopetuksen aluekoordinaattorit koordinoivat esiopetuksesta perusopetukseen siirtyvien valmistavan opetuksen oppilaiden koulupolkuja. Koordinaattorit osallistuvat aktiivisesti alan kehittämiseen ja verkostoihin niin pääkaupunkiseudulla kuin valtakunnallisestikin.

Nuorten ja aikuisten palvelut

Oppivelvollisuuden ylittäneiden nuorten (17-29-vuotiaat) perusopetuksen järjestää Vantaan aikuisopisto. Aikuisten perusopetus uutena koulutuskokonaisuutena käynnistyi vuoden 2018 alussa. Aikuisten perusopetus koostuu alkuvaiheen ja päättövaiheen opinnoista. Luku- ja kirjoitustaidon opetus sisältyy tarvittaessa alkuvaiheeseen. Aikuisopistossa peruskoulua suoritti lukuvuonna 2016–2017 yhteensä 83 maahanmuuttajaa, joista valmistavassa opetuksessa oli 22 ja perusopetuksessa 61 oppilasta. Heidän joukossaan oli muun muassa alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneita turvapaikanhakijoita.

Riittävä suomen kielen taito on avain kotoutumiseen ja useimmilla aloilla välttämättömyys töihin pääsemiseksi. Kaikilla maahan muuttaneilla tulee olla mahdollisuus riittävään ja oikeantasoiseen suomen tai ruotsin kielen koulutukseen. Vantaan kaupunki järjestää kotoutumisen edistämiseksi erityispalveluna ns. suomen kielen starttikursseja, joiden yhteydessä järjestetään kotivanhempien suomen kielen opetus. Tavoitteena on, että suomen kielen opetusta on saatavilla kaikille sitä tarvitseville. Syyslukukaudella 2017 yhteensä noin 1 600 opiskelijaa osallistui aikuisopiston järjestämään suomen kielen opetukseen. Heistä osa oli maksuttomassa starttikoulutuksessa ja osa maksullisilla kursseilla.

Vapaan sivistystyön uusi valtakunnallinen rahoitusmalli kohdistuu luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen lisäämiseen, jonka tavoitteena on ulottaa lukukoulutus kaikille tarvitseville. Lisäksi järjestetään monipuolista suomen kielen koulutusta erilaisiin tarpeisiin ja eri puolilla Vantaata. Kotoutumissuunnitelmaan kirjattu suomen kielen opetus on edellytys valtion korvausten saamiselle täysimääräisinä. Siksi alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laadintaa on tarpeen tehostaa määrällisesti.

Kotona oleville vanhemmille järjestetään kunnan palveluna Vantaalla niin sanottua kotivanhempitoimintaa avoimissa päiväkodeissa (7 eri puolilla Vantaata). Vanhemmat saavat suomen kielen opetusta samalla kun lasten hoito järjestetään. Toiminnassa opitaan kieltä, tutustutaan muihin vanhempiin ja suomalaisiin, opitaan tuntemaan lähiympäristö ja rohkaistutaan hakeutumaan jatko-opintoihin ja/tai työelämään. Toiminta on rajattua ja sen kysyntä on huomattavasti suurempaa kuin tarjonta. Uuden lainsäädännön myötä kotivanhempien kielenopetusta pyritään Vantaalla lisäämään. Sen onnistumiseksi on tarpeen kehittää avoimia varhaiskasvatuspalveluita niin, että lastenhoitoa on riittävästi saatavilla. Kotona lastaan hoitavat ovat pääsääntöisesti äitejä. On myös tasa-arvokysymys, ettei lastenhoito ole naisille este osallistua kielen opetukseen.

Kunnan ohella myös kolmas sektori tarjoaa mahdollisuuksia kielen oppimiseen ja käytännön harjoitteluun. Vantaalla merkittävin toimija on Luetaan yhdessä -vapaaehtoisverkosto. Luetaan yhdessä -ryhmissä annetaan kielenopetusta kerran viikossa kahden tunnin ajan. Opiskelu on maksutonta. Tunneille ei tarvitse ilmoittautua etukäteen, ja sinne voi ottaa lapsensa mukaan. Toiminta on avointa kaikille maahanmuuttajille, mutta verkoston erityiskohderyhmiä ovat kotiäidit, luku- ja kirjoitustaidottomat henkilöt sekä seniorit. Tuntien on tarkoitus kielen opetuksen lisäksi mahdollistaa sosiaalisten kontaktien luominen. Siksi oppimistilanteisiin on luotu mukava ja turvallinen ilmapiiri, joissa opiskellaan pienryhmissä usean vapaaehtoistyöntekijän avustamana. Keväällä 2017 vapaaehtoisia oli 45, opiskelijoita 216 ja ryhmiä 10. Länsimäen ja Myyrmäen iltaryhmään ovat myös miehet tervetulleita. Myös järjestöt kuten Vantaan järjestörinki ja Nicehearts ry järjestävät suomen kielen opetusta.

Kansainvälistä suojelua saavien ja erityistä tukea tarvitsevien maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen

Kotoutumisen alkuvaiheessa saatu asiantunteva tuki nopeuttaa henkilön kotoutumista ja omatoimista selviytymistä suomalaisessa yhteiskunnassa, ehkäisee syrjäytymistä ja edistää yhteiskuntarauhaa. Vantaan vahvuutena on monipuoliset ja oikea-aikaiset kotouttamistoimenpiteet ja -palvelut. Niiden tarjoaminen vähentää erityispalveluiden, kuten lastensuojelun ja erityissairaanhoidon tarvetta ja kuluja.

Vantaalla maahanmuuttajapalvelut koordinoi kansainvälistä suojelua saavien kotouttamispalveluja ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä (esimerkiksi päiväkodit, koulut, terveystieteiden palvelut, kotoutumiskoulutus). Keskitetty alkuvaiheen palvelu tarjoaa tehostettua ohjausta ja neuvontaa sekä sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta, terveystarkastuksia ja terveysneuvontaa sekä psykologin palveluja. Palvelut on tarkoitettu Vantaalla asuville kansainvälistä suojelua saaville henkilöille ja perheille, jotka ovat vastikään muuttaneet maahan tai asuneet alle kuusi kuukautta jossakin toisessa kunnassa ja muuttaneet sieltä Vantaalle. Asiakkuuden pituus määräytyy yksilöllisen tarpeen mukaan, mutta kestää enintään kolme vuotta. Muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kotoutumista tuetaan osana yleistä sosiaalityötä ja nämä henkilöt ohjautuvat uusien asiakkaiden vastaanottotiimien palvelutarpeen arviointiin.

Maahanmuuttajapalveluiden uudet asiakkaat asioivat ensin palveluneuvonnassa, josta heidät ohjataan ryhmämuotoisiin alkuinfoihin. Niitä järjestetään isoimmille kieliryhmille tulkin avulla kahden erillisen infon pakettina joka viikko. Asiakkaan vastuutyöntekijä saa tiedon alkuinfoihin osallistumisesta, joten hän voi ensitapaamisessa keskittyä tämän yksilöllisiin tarpeisiin.

Kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä ovat muun muassa kiintiöpakolaiset, oleskeluluvan saaneet aikuiset ja alaikäiset turvapaikanhakijat, jotka muuttavat Vantaalle eri vastaanottokeskuksista ja

alaikäisille tarkoitetuista ryhmäkodeista ja tukiasumisyksiköistä. Erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä ovat lisäksi muun muassa ihmiskaupan uhrin, vammaiset, pitkäaikaissairaat, raskaana olevat ja ikäihmiset. Näillä asiakkailla on haavoittuvasta asemasta johtuva keskimääräistä suurempi palvelutarve. Vantaalle viimeisten vuosien aikana muuttaneista kansainvälistä suojelua saavien tilanne on entistä vaikeampi. Jopa 90 prosentilla on arvion mukaan jonkinasteinen trauma ja lähes 50 prosenttia kärsii toimintakykyä rajoittavista oireista. Erityisen vaikea on yksin ilman vanhempia saapuneiden nuorten tilanne. Osalla on kiintymyssuhdetraumoja, toisilla kaltoinkohtelua ja hyväksikäyttöä.

Kansainvälistä suojelua saavien ja perheen yhdistämisen kautta tulneiden henkilöiden palveluprosesseissa on asiakkaasta riippuen jonkin verran eroja. Jokaisella asiakkaalla on vastuutyöntekijä. Palveluprosessi voidaan kuvata alla olevan prosessin mukaisesti.

Kuva 4. Kansainvälistä suojelua saavan asiakkaan palveluprosessi.

Työikäiset ohjataan TE-toimiston järjestämään alkukartoitukseen, kotoutumiskoulutukseen tai eri koulutusorganisaatioiden järjestämään omaehtoiseen kotoutumiskoulutukseen ja suomen kielen opintoihin. Kotoutumissuunnitelman ja/tai sosiaalityön suunnitelman mukaan heidät ohjataan tarvittaviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä työllistymistä tukeviin palveluihin ja toimenpiteisiin sekä työhön ja jatko-opintoihin.

Työvoiman ulkopuolella olevat ohjataan alkukartoitukseen ja tarvittaessa kotoutumissuunnitelman laativan sosiaaliohjaajan tai sosiaalityöntekijän palveluihin sekä suomen kielen opintoihin esimerkiksi kotivanhempiryhmiin ja muihin kotoutumista tukeviin toimenpiteisiin ja palveluihin.

Turvapaikanhakijat ja niin sanotut paperittomat eivät ole kotouttamislain eivätkä pääsääntöisesti kunnallisten palvelujen piirissä. Kunta ei tarjoa peruspalveluita ilman laillista oleskeluoikeutta oleville, mutta antaa välttämättömän terveydenhoidon ja neuvolapalvelut. Vantaalla lapset ja nuoret pääsevät myös kouluun. Paperittomien määrä ei ole tiedossa, mutta on ilmeistä, että se kasvaa lähivuosina merkittävästi. Nähtäväksi jää, millaisia kuntiin vaikuttavia linjauksia valtio tekee

maahantulo- ja politiikassa kotouttamispolitiikassa. Myös Euroopan Unionin pakolaispolitiikalla on suuri merkitys.

Yksin alaikäisenä tulleiden nuorten kotoutumista tukevat palvelut

Ilman huoltajaa Suomeen tulleille oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille tarjotaan tukiasumisen palveluita, kunnes he täyttävät 18 vuotta tai heidän huoltajansa saapuvat Suomeen. Sen jälkeen tarjotaan jälkihuollon palveluita, kunnes he täyttävät 21 vuotta. Vuoden 2018 alussa Vantaalla asui noin 50 alaikäisenä tullutta nuorta.

Tukiasumisyksikössä järjestetään 16–18 -vuotiaille nuorille heidän tarvitsemansa hoiva, huolenpito ja kasvatusta. Yksityismajoituksessa asuvien lasten osalta Vantaan maahanmuuttajapalvelut vastaa viranomais- ja sosiaalityöstä ja tarkistaa laaditun olosuhdeselvityksen yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

Alaikäisten yksintulleiden kohdalla oleellista on tunnistaa yksilölliset tarpeet ja järjestää palvelut sen mukaisesti yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen edustajansa sekä sosiaalitoimen edustajan kanssa. Jokaiselle lapselle tehdään asiakassuunnitelma sekä hoito- ja kasvatussuunnitelma. Työskentelyssä korostuu yhteistoiminnallisuus tukiasumisyksikön, lasten edustajien, koulujen, terveydenhuollon, sosiaalityön ja tarvittaessa lastensuojelun välillä.

Nämä nuoret ovat monin tavoin erityisen haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat tehostettuja tukitoimia kotoutumisensa ja itsenäistymisensä tueksi. Jälkihuollon palvelussa asiakkuus alkaa palvelutarpeen arviolla, jonka osana arvioidaan myös nuoren psyykkisen tuen tarve. Hyvä vantaalainen käytäntö on parityöskentely (sosiaaliohjaaja-sosiaalityöntekijä) sekä muu systeminen monialainen työskentely (esimerkiksi psykologi työparina). Työskentelyn tavoitteena on turvata kaikille nuorille tarkoituksenmukainen asumismuoto, opiskelupaikka tai osallistuminen muuhun sosiaalista osallisuutta edistävään toimintaan sekä harrastuksiin. Nuoria ohjataan myös aktiivisesti kohti työelämää.

Nuoren asioissa tehdään paljon verkostotyötä erityisesti koulun ja TE-toimiston kanssa sekä tilanteen ja nuoren toiveen mukaan muiden viranomaistahojen sekä nuoren mahdollisen läheis- ja vapaaehtoisverkoston kanssa. Verkostoituminen aktiivisesti muiden nuorille ohjausta ja koulutuspalveluja tarjoavien toimijoiden kanssa on tärkeää työn onnistumiseksi. Toimintaa koordinoivat jälkihuollon tiimin sosiaaliohjaajat. Nuorille tarjotaan ryhmämuotoisia infoja, ryhmiä ja virkistystoimintaa, joita toteutetaan sekä omalla henkilöstöllä että laajassa verkostoyhteistyössä.

Vakiintunutta verkostoyhteistyötä tehdään lukuisten toimijoiden, kuten Kidutettujen kuntoutuskeskuksen, SOS-kriisikeskuksen, SPR:n ja Stadin osaamiskeskuksen kanssa. Lisäksi on tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa sekä kummiperhetoimintaa. Vantaalla sitä koordinoi Kivistössä toimiva aluekehitysverkosto MarjaVerkko. Vantaan maahanmuuttajapalvelujen alaisuudessa oleva kotoutumista tukeva tiimi (KOTO-tiimi) järjestää erilaisia ryhmätoimintoja ja muita aktiviteetteja yhteistyössä järjestöjen, oppilaitosten tai kaupungin muiden toimintayksiköiden kanssa monitoimijuus-periaatteella. Jälkihuollosta nuori siirtyy tarpeen vaatiessa alueelliseen aikuissosiaalityöhön.

Esimerkkejä kotoutumista tukevista toimenpiteistä Vantaalla

Maahanmuuttajajärjestöt ja Vantaan järjestörinki tarjoavat omakielistä vertaisohjausta ja opastusta eri puolilla Vantaata. Ne voivat auttaa myös esimerkiksi työhaussa ja opiskelupaikan haussa.

Opintopolku yhteistyössä Ehjä ry:n ja Vantaan Ohjaamon kanssa tutustuttaa eri ammatteihin ja oppilaitoksiin ja niiden koulutustarjontaan. Toiminnassa on mukana ”Elävä kirjasto”, jossa eri ammattien edustajat ovat nuorten haastateltavina.

Anna itsellesi mahdollisuus -toiminta korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. Muun muassa Nicehearts, Monika-Naiset, Vantaan ammattiopisto Varia, Vantaan aikuisopisto, WOMENTO-hanke, Ohjaamo ja MOVAT-hanke järjestävät yhteistyössä maahanmuuttajapalvelujen kanssa koulutustilaisuuksia.

Monikulttuurinen uutiskirje. Maahanmuuttajapalvelut julkaisee noin 10 kertaa vuodessa yhteistyössä vantaalaisten järjestöjen kanssa uutiskirjettä, jossa tiedotetaan erilaisista kotoutumista tukevista tapahtumista ja kursseista. Uutiskirjeellä on runsaat 280 tilaajaa.

Uutena palveluna luku- ja kirjoitustaidon opetukseen hakeutuville järjestetään **alkukartoitus** Vantaan aikuisopistossa. Tarkoituksena on tavoittaa kaikki luku- ja kirjoitustaidottomat Vantaalla ja saada heidät opetuksen piiriin.

Sporttia kaikille -ryhmät tarjoavat matalan kynnyksen liikuntaa erityisesti lapsille, nuorille ja äideille.

4 OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jonka onnistumiseksi on tärkeä toimia yhdessä maahanmuuttajataustaisten asukkaiden kanssa. Monikulttuurisuussuunnitelman kärkitavoitteita ovat kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistäminen Vantaalla. Laajana tavoitteena on vahvistaa ja kehittää järjestöjen ja kaupungin yhteistyötä niin, että Vantaa olisi kaikille paras paikka asua.

Hyvät väestösuhteet tukevat kaksisuuntaista kotoutumista

Hyvät väestösuhteet ovat sitä, että eri väestöryhmiin kuuluvat ihmiset luottavat toisiinsa lähtökohdista ja taustasta riippumatta ja elävät sopuisasti yhdessä. Hyvät suhteet asukkaiden välillä ovat kaksisuuntaisen kotoutumisen pohja. Kaksisuuntaisuudella tarkoitetaan sitä, että myös vastaanottava yhteiskunta mukautuu maahanmuuttoon pysyvänä ilmiönä, osana globalisaatiota. Hyvien suhteiden tunnusmerkkejä ovat ihmisten kokemus yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta, syrjimätön kohtelu sekä kokemukset osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Siihen kuuluu myös oikeus oman elämänkatsomuksen mukaan toimiminen.

Hyvät väestösuhteet rakennetaan yhdessä. Niitä edistävät myönteisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden lisääminen eri elämänalueilla, mutta myös jännitteiden ennaltaehkäisy ja ratkaiseminen. Osallisuuden lisäämisellä on tutkimusten mukaan keskeinen merkitys myös rikollisuuden ja erilaisten ääri-ilmiöiden ennaltaehkäisyssä. Hyvien väestösuhteiden vahvistamisessa ennaltaehkäisevällä työllä on suuri merkitys. Tarvitaan aitoa dialogia. Vakaumusten välisen vuoropuhelun edistäminen on tässä avainasemassa.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ja oikeusministeriö ovat laatineet hyvien väestösuhteiden toimintamallin. Siinä voidaan erottaa neljä toisiinsa vaikuttavaa ulottuvuutta: asenneilmapiiiri, turvallisuuden kokemus, vuorovaikutuksen määrä ja laatu sekä osallisuus.

Kuva 5. Oikeusministeriön julkaisema hyvien väestösuhteiden toimintamalli.

Vantaalla hyvien väestösuhteiden vahvistamiseksi ja kotoutumisen edistämiseksi on tavoitteena luoda Vantaalle soveltuva toimintamalli ja sille tukirakenne. Mallin elementtejä ovat kumppanuus, tiedottaminen ja koordinointi.

Hyvien väestösuhteiden vaalimisessa ja etnisten konfliktien ehkäisyssä on erilaisia toiminnan tasoja, joita voidaan kuvata alempana olevan pyramidin avulla.

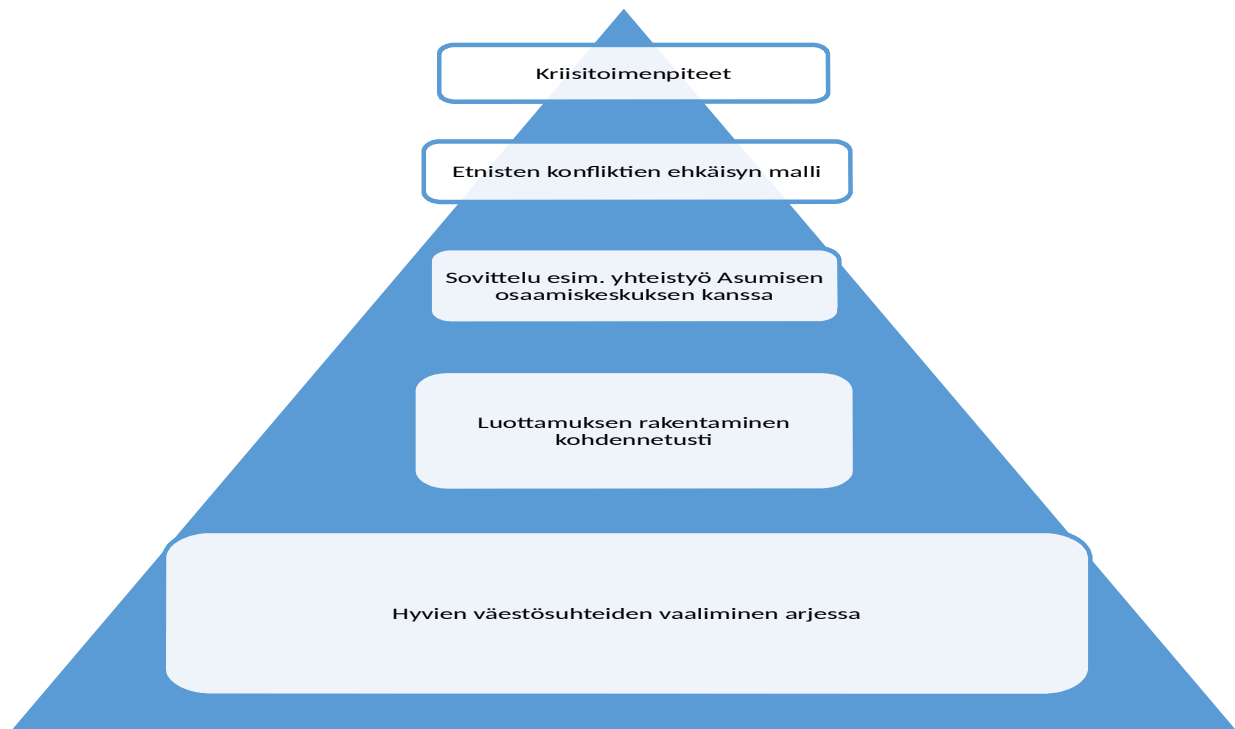
Mallin laajana perustana on ennaltaehkäisevä toiminta. Yksi tapa ennaltaehkäistä jännitteitä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä ja naapuruussuhteita on järjestää kohtaamistapahtumia eri puolilla Vantaata yhteistyössä järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Tunnettu esimerkki kaupungin asukasaktiivisuudesta on Myyrmäki-liike, jonka moninaiset tempaukset tuovat asukkaita yhteen eri elämänilmoilla. Myös Niceheartsissa (www.nicehearts.com) kehitetty maahanmuuttajanaisten naapuriäititoiminta auttaa uusia tulijoita kotoutumaan ja tutustumaan palvelujärjestelmään. Toiminta rakentuu naisten keskinäiselle avunannolle. Molemmat toiminnot kumpuavat asukkaiden omasta aktiivisuudesta, ja kaupungin rooli on toimia mahdollistajana eli käytännössä tarjota välttämätöntä rahallista tai muuta tukea.

Toinen taso hyvien väestösuhteiden vaalimisessa on luottamuksen rakentaminen kohdennetusti. Etnisiin suhteisiin liittyvä hankaus voi ilmetä huuteluna, vihapuheena tai jopa väkivaltana. Vantaalla, kuten muuallakin, on jossain määrin ennakkoluuloja etnisten ja uskonnollisten ryhmien välillä. Luottamusta voidaan rakentaa esimerkiksi järjestämällä kaupungin ja etnisiä vähemmistöjä edustavien järjestöjen kanssa keskinäisiä tapaamisia ja keskusteluja. Olennaista on tunnistaa ja luoda hyvät suhteet yhteisöissä vaikutusvaltaisiin henkilöihin. He voivat olla esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen johtajia.

Hyvän ennaltaehkäisevän toiminnan ohella tulee olla valmiutta ongelmatilanteiden hoitamiseksi. Esimerkiksi taloyhtiöissä voi olla asukkaiden välillä konflikteja, jotka ratkeavat parhaiten ulkopuolisen

sovittelijan avulla. Vantaa työskentelee aktiivisesti Naapuruussovittelun keskuksen (www.naapuruussovittelu.fi) kanssa ja pyrkii lisäämään ennaltaehkäisevää työtä kuten asumisneuvontaa.

Väkivaltaisten uhkatilanteiden varalta tarvitaan erityistoimenpiteitä. Vantaalla laadittiin vuonna 2008 niin sanottu etnisten konfliktien malli tiekartaksi. Taustalla oli Hakunilassa vuosituhannen vaihteessa skinheadien ja joidenkin etnisten ryhmien välillä kytevä konflikti, joka uhkasi asukkaiden turvallisuutta ja hyvinvointia. Tarkoituksena oli ennakoida ja ennalta estää konfliktitilanteita. Mallissa on kuvattu eriaisteiset toimenpiteet tilanteen ratkaisemiseksi. Pääpaino on ennaltaehkäisyssä alueiden eri toimijoista muodostuvan "tuntosarviverkoston" avulla, mutta siinä on määritelty myös vaiheet ja vastuut tilanteen eskaloitumisen varalta. Etniset yhteisöt ovat vahvasti mukana työssä. Malli on edelleen toimiva, mutta yleisen yhteiskunnallisen kehityksen ja kaupunkiorganisaatiossa tapahtuneiden muutosten vuoksi se on aiheellista päivittää. Malli päivitetään yhdessä kaupungin turvallisuussuunnittelun ja poliisin kanssa.

Kuva 6. Hyvien väestösuhteiden vaalimisen ja etnisten konfliktien ehkäisyn eri tasot Vantaalla.

5 KOTOUTTAMISEN KUMPPANUUDET

Kumppanuus ja yhteistyö järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on Vantaalla ollut pitkään kotouttamis- ja monikulttuurisuustyön keskiössä. Järjestöt ovat olleet aktiivisia ja vahvoja kotoutumisen edistämisessä ja tehneet yhteistyötä eri toimialojen kanssa. Esimerkiksi liikuntapalvelujen Sporttia kaikille -verkostohanke, nuorisopalvelut, maahanmuuttajapalvelut ja työllisyyspalvelut tekevät tiiviisti yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa.

Kahtena viime vuonna kunnan ja kotouttamistyötä tekevien järjestöjen yhteistyötä on kehitetty Arrival Cities -EU-hankkeessa. Yhteisen työskentelyn tuloksena on syntynyt toimintasuunnitelma kunnan ja järjestöjen välisen yhteistyön, hyvien väestösuhteiden ja kotoutumisen edistämiseksi. Tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä ja kumppanuutta edelleen verkostoja hyödyntäen ja luoda koordinaatiota ja tehokasta viestintää varten tarpeellinen tukirakenne.

Vantaalla on toiminut yli 20 vuotta kaupungin työllisyyspalveluiden vetämä maahanmuuttajien työllisyys- ja koulutusverkosto. Se on hyvin joustava verkosto, joka kokoaa yhteen lukuisia toimijoita, jotka voivat olla kunnan ja valtion viranomaisia, järjestöjä, hankkeita ja oppilaitoksia. Jatkuvasti muuttuvalla kentällä osallistumiskynnys on matala ja mukaan voivat tulla maahanmuuttajien koulutuksen ja työllistymisen eteen työskentelevät tahot. Verkoston tapaamisissa saa hyvän kokonaiskuvan kentän ajankohtaisista asioista.

Yhteisestä työstä on saanut alkunsa myös Meidän Vantaa -verkosto, johon kuuluu kaupungin toimijoita ja suuri määrä Vantaalla toimivia eri alojen yhdistyksiä, jotka ovat niin kantasuomalaisen kuin maahanmuuttajien perustamia. Verkoston tavoitteena on laatia Vantaan vapaaehtoistyön yhteinen toimintasuunnitelma.

Kaupungin tehtävä on mahdollistaa ja tukea asukkaiden ja järjestöjen omaa aktiivisuutta. Kaupunki voi tukea järjestöjä rahoittamalla niiden toimintaa, mutta myös lobbaamalla ja auttamalla ulkopuolisen rahoituksen hankinnassa. Yhteinen projektien ideointi, suunnittelu ja toteutus ovat osa vantaalaista kokeilukulttuuria. Kokeilut liittyvät myös sote-uudistukseen ja siihen valmistautumiseen. Järjestöjä kannattaa vahvistaa, jotta ne tulevaisuudessa voivat tuotteistaa kotouttamisosaamistaan ja myydä palveluita.

Kotouttamisessa hankerahoituksella ja erilaisilla avustuksilla on suuri merkitys. Niiden yhtenä tavoitteena on auttaa järjestöjä vakiinnuttamaan toimintaansa. Järjestöt voivat hakea kaupungin myöntämää avustusta monenlaiseen toimintaan, jonka avulla ne pystyvät edistämään osallisuutta ja siten myös tukemaan kotoutumista. Ensimmäinen askel on usein kaupungin myöntämä kohdeavustus, jolla hakija voi järjestää esimerkiksi kaikille avoimen tapahtuman. Toiminta-avustuksia järjestöt voivat hakea kaupungilta esimerkiksi hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan, kuten kerhojen tai vertaistuen järjestämiseen.

Vantaan kaupunki on uudistanut ja selkeyttänyt järjestöille myönnettävien avustuksien periaatteita ja vuoden 2018 avustukset myönnetään näiden uusien periaatteiden mukaisesti. Uudistuksessa on huomioitu kotoutumisen edistäminen ja haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät. Kaupunki on myös sitoutunut kaikessa toiminnassaan syrjimättömyyteen.

Kun kotouttamistyötä tekevän järjestön toiminta on vakiintunutta ja järjestö pystyy toiminnallaan vaikuttamaan laajemmin sekä ympäristössään että koko yhteiskunnassa, sen on mahdollista hakemuksesta päästä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuskentän STEA:n rahoituksen tai EU-tasojen avustusten piiriin. Vuonna 2018 sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuskentän STEA on myöntämässä viidelle Arrival Cities -verkoston kumppanuusjärjestölle yhteensä noin 1,3 miljoonaa euroa kotoutumista tukevaan toimintaan ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Vuoden 2018 tammikuussa alkoi kaksivuotinen Tsemppaan yhdessä – kumppanuudella työelämään! -hanke, jonka rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeessa pilotoidaan kumppanuusmallia, jonka avulla tähdätään pitkään maassa olleiden maahanmuuttajien työllistymiseen ja kotoutumisen edistämiseen. Tavoitteena on kulttuuritietoinen, asiakaslähtöinen, saavutettava matalan kynnyksen palvelu, joka tavoittaa myös heikommissa työmarkkina-asemassa olevat asiakkaat. Neljässä kumppanijärjestössä työskentelee maahanmuuttajataustainen tsemppari, joka ohjaa ja neuvoo

asiakkaita yhteistyössä Vantaan kaupungin ja TE-toimiston asiantuntijoiden kanssa. Hankkeen tavoitteena on myös tukea mukana olevien vantaalaisten maahanmuuttajajärjestöjen kehittymistä osaaviksi toimijoiksi maahanmuuttotyön kentällä Kiipulasäätiön järjestämän koulutuksen avulla sekä selventää viranomaisten ja järjestöjen rooleja asiakastyössä.

Töissä Suomessa -hankkeessa on mallinnettu kunnan ja järjestön välistä yhteistyötä työllisyyteen liittyen hankekumppanin Vantaan Venäläisen Klubin kanssa. Hanke päättyy syksyllä 2018.

Uudenmaan ELY-keskuksen Järjestöistä voimaa kotouttamiseen -hankkeen avulla tehdään näkyväksi järjestöjen tekemää työtä. Sen tuloksena on syntymässä portaali, joka edistää yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen välillä ja muun muassa kokoaa yhteen järjestöjen tarjoamat kotoutumista tukevat palvelut. Vantaa on yksi pilottikunnista.

Vantaalla uusi asukasosallisuuden toimintamalli kannustaa asukkaita aktiivisuuteen ja tarjoaa tilaisuuksia osallistua kaupungin suunnitteluun ja päätöksentekoon. Asukkaille Osallistuva Vantaa -malli näyttäytyy monipuolisina suoran ja edustuksellisen osallistumisen mahdollisuuksina, kehittyvinä sähköisen ja mobiilin osallistumisen työkaluina sekä yhä parempana viestintänä, neuvontana ja asiointina. Osallistuva Vantaa -mallia on valmisteltu yhteistyössä asukkaiden ja kaupungin työntekijöiden kanssa, ja mallin kehittämiseen kuuluvat kokeilut ja niistä oppiminen. Malli antaa mahdollisuuden kokeilla uusia tapoja osallistua myös maahanmuuttajataustaisille asukkaille.

Vantaalla on säännöllisesti järjestetty maahanmuuttajafoorumeita, joissa maahanmuuttajataustaiset asukkaat ovat päässeet keskustelemaan suoraan kaupungin korkeimman johdon kanssa.

Maahanmuuttajataustaisten ääni kuuluu myös virallisissa luottamuselimissä. Maahanmuuttajataustaisten määrä kaupunginvaltuustossa kolminkertaistui viime kunnallisvaaleissa ja valtuustokaudella 2017–2020 kuusi valtuutettua 67:stä on muualta Suomeen muuttaneita (prosentuaalisesti eniten Suomessa). Myös nuorisovaltuuston jäsenistä huomattava määrä on maahanmuuttajataustaisia.

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta on kaupunginhallituksen asettama luottamushenkilöistä ja viranomaisista koostuva vaikuttamistoimielin. Sen tehtäviin kuuluu monikulttuurisuussuunnitelman toimeenpanon arviointi ja seuranta, etnisten vähemmistöjen elinolojen kehityksen ja valtion maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan sekä niiden vaikutusten seuraaminen Vantaalle, hyvien etnisten suhteiden ja monikulttuurisen ilmapiirin edistäminen vahvistamalla vuoropuhelua etnisten vähemmistöjen tai heitä edustavien järjestöjen ja kaupungin välillä. Neuvottelukunta on osallistunut monikulttuurisuussuunnitelman laadintaan.

Yleiskaavassa ja muissa isoissa maankäytön hankkeissa, kaavarungoissa ja keskustojen kehittämisessä kuullaan monikulttuurisuusasioiden neuvottelukuntaa, maahanmuuttajajärjestöjä ja muita yhteistyötahoja, esimerkiksi maahanmuuttajayrittäjiä ja yrityksiä. Tavoitteena on ottaa maahanmuuttajat aktiivisina toimijoina mukaan lähiöiden ja keskustojen kehittämishankkeisiin.

Erilaisten väestöryhmien tarpeet huomioidaan kaikessa kaupungin toiminnassa. Maankäytön ja tilojen suunnittelussa kuullaan eri ryhmiä, jotta niiden tarpeet tulisivat huomioiduiksi. Tarve kohtaamispaikkojen luomiseksi on jo noussut esille. Kohtaamispaikat ovat tärkeitä, koska kohtaamisilla vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Kohtaamispaikkoja ovat esimerkiksi aukiot, pihakadut, kylätalot, leikkipihat, yhteispihat sekä muut yhteis- ja kerhotilat. Julkisia ja puolijulkisia tiloja voidaan hyödyntää kohtaamisen ja kokoontumisen tiloina. Uudisrakentamisessa huomioidaan yhteiskäyttöisyys, tilojen joustava käyttö ja mahdollisuudet asukkaiden kohtaamiseen. Keskusta-alueiden kehittämisellä parannetaan julkisten ulkotilojen turvallisuutta.

6 MONIKULTTUURISUUSUUNNITELMAN TEOT

Monikulttuurisuussuunnitelma toteuttaa strategian tavoitetta ”Suomen monikulttuurisin kunta hoitaa myös kotouttamisen parhaiten”.

Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten

Hyvinvointi-ohjelman päämäärä	Ohjelmatasoinen toimenpide	Monikulttuurisuus-suunnitelman teko	Osallistuu toteutukseen
Kotouttaminen onnistuu aikaisempaa paremmin	Työskennellään aktiivisesti hyvien väestösuhteiden edistämiseksi.	Luodaan tukirakenne järjestöjen vahvistamiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi. Järjestetään kohtaamistapahtumia eri puolilla Vantaata yhteistyössä järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Tiivistetään yhteistyötä turvallisuussuunnittelun ja maahanmuuttajayhteisöjen välillä. Päivitetään etnisten konfliktien malli yhdessä turvallisuussuunnittelun kanssa vuoden 2018 aikana. Pilotoidaan Tsempataan yhdessä -kumppanuusmalli. Jatketaan Meidän Vantaa -verkoston toimintaa. Mallinnetaan Meidän Vantaa -verkoston kanssa Vantaan vapaaehtoistyön yhteinen toimintasuunnitelma. Kehitetään uusi tapoja tavoittaa maahanmuuttajataustaisia asukkaita osallistumaan maankäytön ja tilojen suunnitteluun.	Asukaspalvelut Työllisyyspalvelut Perusopetus Liikuntapalvelut Kirjasto Perhepalvelut Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala Poliisi TE-toimisto Järjestöt Vantaan seurakunnat Uskonnolliset yhteisöt Meidän Vantaa -verkosto
	Laajennetaan kotoutumista tukevien palveluiden saatavuutta kaikille maahanmuuttaneille.	Varmistetaan, että kaikilla kotona lasta hoitavilla vanhemmilla on mahdollisuus osallistua suomen kielen	Aikuisopisto Varhaiskasvatus Kirjasto Maahanmuuttaj

		opetukseen. Huolehditaan, että suomen kielen opetusta on saatavilla joustavasti tarpeen mukaan. Laaditaan jokaiselle siitä hyötyvälle kotoutumissuunnitelma. Varmistetaan järjestöjen kotoutumista tukevan toiminnan jatkuvuus.	apalvelut Perhepalvelut Asukaspalvelut Järjestöavustuksia jakavat toimijat Järjestöt Vantaan seurakunnat
	Huolehditaan kansainvälistä suojelua saavien ja erityistä tukea tarvitsevien kotoutumisesta.	Koulutetaan viranomaisia ja muita toimijoita traumojen ja väkivallan tunnistamiseen, puuttumiseen ja ohjaamiseen kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisyys huomioiden. Hyödynnetään paremmin järjestöjen erityisosaamista. Vahvistetaan erityistä tukea tarvitsevien alkuvaiheen kotouttamispalveluita. Otetaan käyttöön valtakunnallinen Paloma-toimintamalli, jonka avulla vahvistetaan kansainvälistä suojelua saavien mielenterveyspalveluita.	Perhepalvelut Maahanmuuttajapalvelut Sivistystoimi Asukaspalvelut Järjestöt Vantaan seurakunnat

7 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointiohjelman ja -suunnitelmien toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, tulosalueiden ja tulosyksiköiden tulokorttien laadinnan yhteydessä. Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä varmistaa, että hyvinvointiohjelman päämäärät ja toimenpiteet sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman tekojen toteutumista seurataan vuosittain ja raportoidaan Vantaan hyvinvointiryhmälle ja vaikuttamistoimielimille. Tämän lisäksi Hyvinvointiohjelman kokonaisuuden seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Seurannassa käytetään yhdessä sovittuja seurantamittareita. Hyvinvointitavoitteiden edistymistä seurataan myös vuosittain ilmestyvien hyvinvointiraporttien tuottamien tietojen avulla.